

KU LEUVEN

FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN

MASTER OF SCIENCE IN DE

COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN

Facebook mama's

Een kwalitatieve studie naar het

Facebookgebruik van moeders met tieners

Promotor : Prof. Dr. B. ZAMAN

Verslaggever : T. FRISSEN

MASTERPROEF

aangeboden tot het verkrijgen
van de graad van Master of
Science in de
Communicatiewetenschappen
door

Viktorien VAN LOON

academiejaar 2014-2015

KU LEUVEN

**FACULTEIT SOCIALE WETENSCHAPPEN
MASTER OF SCIENCE IN DE
COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN**

**Facebook mama's
Een kwalitatieve studie naar het
Facebookgebruik van moeders met tieners**

Promotor : Prof. Dr. B. ZAMAN
Verslaggever : T. FRISSEN

MASTERPROEF
aangeboden tot het verkrijgen
van de graad van Master of
Science in de
Communicatiewetenschappen
door
Viktorien VAN LOON

academiejaar 2014-2015

Inhoudstabel

1. Samenvatting.....	1
2. Voorwoord	2
3. Inleiding	3
4. Literatuurstudie	5
4.1. Het internetgebruik van (jonge) ouders: het verkrijgen van informatie en sociale steun.....	5
4.1.1. Ouderschapswebsites	5
4.1.2. Facebook	7
4.1.2.1. Sociaal kapitaal en Facebook	8
4.2. Wat wanneer de kinderen ouder worden?.....	11
4.2.1. Facebookgebruik van ouders met tieners.....	14
4.2.1.1. Facebookvriendschap tussen ouder en kind.....	15
5. Probleemstelling.....	20
6. Methodologie	22
6.1. Onderzoeksmethode.....	22
6.2. Onderzoekspopulatie en steekproefomschrijving	24
6.3. Data-analyse.....	25
7. Resultaten.....	26
7.1. Facebook en sociale steun.....	26
7.2. Advies en tips rond ouderschap	27
7.3. Hoe en waarom wordt men Facebookvrienden.....	28
7.3.1. Controle en monitoring	30
7.3.1.1. Redenen tot controle	33
7.3.2. Nieuwsgierigheid en op de hoogte blijven van het leven van de kinderen	35

7.4. Communicatie	36
7.5. Verbondenheid met het kind	38
7.6. Impression management	39
8. Discussie	41
8.1. Limitaties van het huidige onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek	45
9. Algemeen besluit.....	46
10. Referenties	49
11. Bijlagen	57

1. Samenvatting

Deze masterproef heeft als doel om via een kwalitatieve studie de motivaties en doelen achter het Facebookgebruik van moeders met tieners te weten te komen. Hierbij werd enerzijds gekeken naar Facebook als een middel om steun en advies over het ouderschap te verkrijgen, anderzijds ook naar de redenen waarom moeders in contact komen met hun kind op Facebook.

De data werden verzameld aan de hand van 16 diepte-interviews bij moeders van tieners tussen de 12 en 14 jaar. Uit deze diepte-interviews blijkt dat moeders weinig of geen behoefte hebben aan sociale steun of advies rond ouderschap. Facebook speelt hier dan ook geen rol in. Facebook biedt wel andere mogelijkheden binnen het moederschap. Kinderen kunnen worden toegevoegd op Facebook om hen te controleren, met hen te communiceren of om te zien wat leeft binnen de wereld van het kind. Hierop aansluitend wordt ook ingegaan op de extra kansen en uitdagingen die Facebook met zich meebrengt wat betreft het moederschap. Verder wordt er aandacht besteed aan de privacyinstellingen van de moeders, meer bepaald om vast te stellen of moeders aan *impression management* doen ten opzichte van hun kinderen.

2. Voorwoord

Deze masterproef gaat over het Facebookgebruik van moeders met tieners. Het werd geschreven met het oog op het behalen van de graad van Master Communicatiewetenschappen aan de KU Leuven, academiejaar 2014-2015.

Met veel genoegen en toewijding heb ik onderzoek naar dit thema gevoerd. Het idee om rond dit onderwerp te werken kwam van een lijst met onderwerpen die ons aan het begin van het academiejaar werd doorgegeven.

Als eerste wil ik daarom graag mijn promotor Prof. dr. Bieke Zaman bedanken voor het boeiende onderwerp en de kans om dit naar eigen wens in te vullen. Haar kritische kijk en kostbaar advies zorgde ervoor dat ik steeds weer geprikkeld werd tot nieuwe ideeën en invalshoeken.

Ten tweede wil ik graag al mijn respondenten bedanken voor hun tijd en inzet. Ik was gecharmeerd door de oprechte interesse die zij voor mijn onderzoek betoonden. Dankzij hen heb ik een antwoord op mijn onderzoeksvraag kunnen formuleren.

Als laatste wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor al hun steun en bemoedigende woorden. In het bijzonder mijn vriend, die er steeds voor mij was in tijden van nood.

3. Inleiding

Dit masterproefschrift onderzoekt het Facebookgebruik van moeders met tieners, meer bepaald hun motivaties en doeleinden. Facebook is een populair medium onder jongeren maar ook volwassenen maken gretig gebruik van deze sociale netwerksite (Madden, Lenhart, Cortesi, Gasser, Duggan, Smith & Beaton, 2013). Facebook maakt het onder andere mogelijk om foto's te posten, vrienden toe te voegen en reeds bestaande relaties te onderhouden (boyd & Ellison, 2008; Ellison, Steinfield & Lampe, 2007; Young, 2011). Maar Facebook heeft ook meer te bieden, zo kunnen jonge moeders Facebook gebruiken om steun en advies binnen hun moederschap te verkrijgen (Gibson & Hanson, 2013; Morris, 2014). Er is echter weinig literatuur voor handen die wijst of hetzelfde geldt voor moeders met tieners. Nochtans zijn tienerjaren niet meteen makkelijke jaren (Balswick & Macrides, 1975; Clark, Thatcher & Maisto, 2004; Greydanus, Pratt, Patel & Sloane, 1997), waardoor advies van tijd tot tijd ook hier welgekomen lijkt. Deze studie tracht dan ook een leemte in de literatuur te vullen door te onderzoeken of moeders met tieners op zoek zijn naar steun en advies en welke rol Facebook hier in kan spelen.

Verder wordt er in dit onderzoek gekeken naar wat er gebeurt wanneer moeder en kind elkaar vinden op Facebook. Kinderen kunnen hun ouders toevoegen als Facebookvriend, maar ook het omgekeerde is mogelijk. Deze studie zal bekijken hoe een *offline* relatie tussen moeder en kind zich voortzet *online*, via Facebook. Zo wordt er gekeken naar Facebook als communicatiemiddel tussen moeder en kind, maar er wordt ook gekeken naar de band die hierdoor ontstaat. Zo hebben enkele studies aangetoond dat jongvolwassenen zich meer verbonden kunnen voelen met hun moeder, wanneer ze elkaar toevoegen op Facebook (Coyne, Padilla-Walker, Day, Harper & Stockdale, 2014; Kanter, Afifi & Robins, 2012). Dit onderzoek tracht dan ook te achterhalen welke rol Facebook binnen de relatie tussen moeder en kind inneemt. Hierbij wordt ook nagegaan hoe de moeder zich op Facebook profileert. Literatuur toont aan dat jongeren bepaalde privacyaanpassingen kunnen instellen, wanneer zij hun ouders op Facebook ontmoeten

(Child, Petronio, Agyeman-Budu & Westermann, 2011; Child, Haridakis & Westermann, 2012). Aangezien er op het moment van schrijven geen literatuur voor handen lijkt die vertelt of ook moeders bepaalde privacyaanpassingen met betrekking tot hun kinderen kunnen verrichten, wordt er met dit masteronderzoek een eerste stap gezet om dit te weten te komen.

Onderzoek heeft aangetoond dat ouders zich zorgen kunnen maken eens het kind zijn weg naar Facebook gevonden heeft. Meer concreet zijn zij bezorgd over de personen met wie hun kind communiceert en over de aard van de informatie die het via dit platform deelt (Madden, Cortesi, Gasser, Lenhart & Duggan, 2012). Omdat enkele studies reeds hebben aangetoond dat ouders het internetgebruik van hun kind kunnen begeleiden en controleren (Dowdell, 2013; Lee, 2012; Lee & Chea, 2007; Livingstone & Helsper, 2008; Yardi & Bruckman, 2011), bouwt deze masterproef hier op voort. Dit onderzoek zal namelijk nagaan of Facebook door moeders gebruikt wordt om hun kind wat in het oog te houden. Maar aangezien Facebook ook vaak gebruikt wordt om bijvoorbeeld te kijken wat oud-klasgenoten zoal bezighoudt (Young, 2011), zal ook onderzocht worden of Facebook een manier is om het kind uit nieuwsgierigheid te volgen.

De hoofdfocus van dit onderzoek ligt in het verkrijgen van nieuwe inzichten omtrent het Facebookgebruik van moeders met tieners. Meer bepaald over de aard van hun motivaties, en de rol die Facebook binnen hun ouderschap speelt. Omdat hier nog maar relatief weinig specifiek onderzoek rond bestaat, is er voor gekozen om een kwalitatief onderzoek rond te zetten. Aan de hand van diepte-interviews worden er 16 moeders zelf aan het woord gelaten. Hierdoor zijn er verschillende aspecten van hun Facebookgebruik aan het licht gekomen, die gebruikt worden om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

4. Literatuurstudie

4.1. Het internetgebruik van (jonge) ouders: het verkrijgen van informatie en sociale steun

Ondanks de vele mogelijkheden op het internet gebruiken (jonge) ouders het web voornamelijk voor het opzoeken van informatie over het ouderschap en het verkrijgen van sociale steun (Bernhardt & Felter, 2004; Gibson & Hanson, 2013; Madge & O'Connor, 2006; Walker, Dworkin & Connell, 2011). Belangrijk hierin zijn de talrijke ouderschapswebsites maar ook de bekende sociale netwerksite Facebook wordt hiervoor gebruikt.

4.1.1. Ouderschapswebsites

Ouderschapswebsites reiken vaak een mix aan van activiteiten, commerciële producten en gezondheidsgerelateerde informatie, maar bieden ook de mogelijkheid om sociale contacten te leggen (Plantin & Daneback, 2009). Deze websites worden zeer gewaardeerd door ouders vanwege de interactiviteit die hen in staat stelt op elk moment van de dag de site te raadplegen en vanwege de op ervaring gebaseerde informatie van ouders in vergelijkbare situaties (O'Connor & Madge, 2004; Plantin & Daneback, 2009). Ouders blijken behoefte te hebben aan informatie over de ontwikkeling van hun kind, de gezondheid en mogelijke opvoedingsstrategieën (Bernhardt & Felter, 2004). Wat de afkomst van deze informatie betreft, geven ze de voorkeur aan professionals die iets over het onderwerp afweten, advies over opvoeding daarentegen verkrijgen ze het liefst van ouders zelf (Bernhardt & Felter, 2004). Ouderschapswebsites zijn de plek waar ouders gedachten en ideeën rond opvoeding kunnen delen en raadplegen. Ouders melden dan ook op zoek te gaan naar de ervaring en advies van andere ouders rond bepaalde topics op deze websites (Brady & Guerin, 2010). Deze websites blijken ook een handig hulpmiddel om hun ervaringen als ouder te normaliseren. Dit door af te toetsen of de zaken die ze meemaken of doen wel normaal zijn (Drentea & Moren-Cross, 2005;

Hall & Irvine, 2009; Nichols, Nixon, Pudney & Jurvansuu, 2009; O'Connor & Madge, 2004). Wanneer ze lezen dat er nog ouders zijn die hetzelfde meemaken, dan halen ze troost en steun uit het idee dat ze niet alleen zijn met hun probleem (O'Connor & Madge, 2004).

Sociale steun is heel belangrijk voor nieuwe ouders, vooral voor jonge moeders die zich in de periode na de zwangerschap alleen en geïsoleerd kunnen voelen (Barclay, Everitt, Rogan, Schmied, & Wyllie, 1997). Het internet kan hier dan een oplossing bieden: nieuwe moeders die geen tijd hebben om het huis te verlaten kunnen via hun computer op zoek gaan naar sociale steun. Er is meermaals aangetoond dat ouderschapswebsites veilige, steun biedende plaatsen vormen voor moeders (Brady & Geurin, 2010; Madge & O'Connor, 2006; O'Connor & Madge, 2004). Een analyse van een Ierse ouderschapswebsite kwam tot de bevinding dat ouders sociale steun op verschillende manieren kunnen beleven. Zo kan er steun gehaald worden uit louter de aanwezigheid van informatie en advies (Brady & Guerin, 2010). Maar er kan ook directe steun betoond worden door conversaties met elkaar aan te gaan (Brady & Guerin, 2010; Drenta & Moren-Cross, 2005).

Geadverteerde, commerciële ouderschapswebsites, die als een bedrijf gerund worden, zijn makkelijk online te vinden, maar bieden vaak niet de sociale steun waar moeders naar op zoek zijn. Ze hebben vaak behoefte aan meer lokale (online) steungroepen. Deze bieden een grotere mogelijkheid op het ontwikkelen van vriendschappen, omdat deze zich dicht bij huis bevinden en afspraakjes in het echte leven mogelijk maken (Gibson & Hanson, 2013). Dit sluit aan bij de bevinding van O'Connor en Madge (2004) die stellen dat ouderschapswebsites geen vervanging bieden voor het contact tussen familie en vrienden. De banden en steun via online groepen zijn eerder een aanvulling op al bestaande vriendschappen en het belang van familie en vrienden mag niet uit het oog verloren worden. Maar het onderhouden van contact met familie en vrienden is niet altijd even gemakkelijk voor een jonge moeder van wie het leven nu volledig in het teken van haar kind staat. Sociale netwerksites zoals Facebook kunnen hier een hulpmiddel zijn.

4.1.2. Facebook

Facebook is een gratis sociale netwerksite die het mogelijk maakt een persoonlijk profiel aan te maken waarop men vrienden kan toevoegen, berichten versturen, foto's en video's uploaden (boyd & Ellison, 2008). Een studie van Ellison e.a. (2007) onder studenten toonde aan dat Facebook voornamelijk gebruikt werd om contact te houden met oude vrienden en om bestaande *offline* relaties te onderhouden of versterken. Hetzelfde werd bevonden in een studie van Young (2011) onder volwassenen. Facebook biedt de mogelijkheid om contact met mensen te hebben wanneer dit face-to-face of via telefoon niet mogelijk is (Young, 2011).

Moeders kunnen zich in de begintijden van hun moederschap wat van de buitenwereld afgezonderd voelen. Ze hebben minder contact met familie en vrienden en zijn minder op de hoogte van wat er rond hen gebeurt. Het gebruik van Facebook blijkt dan handig om op de hoogte te blijven van wat er zich buitenshuis afspeelt (Gibson & Hanson, 2013). Maar net zoals de ouderschapswebsites kan Facebook ook gebruikt worden om anderen advies te vragen. Enkele studies hebben aangetoond dat nieuwe moeders Facebook gebruiken voor het stellen van vragen binnen hun eigen sociale kring. Zo blijkt Facebook niet enkel een medium voor het delen van persoonlijke informatie, maar ook voor het zoeken naar ouderschapsadvies, sociale interactie en sociale steun (Gibson & Hanson, 2013; Morris, 2014). McDaniel, Coyne en Holmes (2012) onderzochten het sociale media gebruik, waaronder bloggen en sociale netwerken, van jonge moeders. Zij kwamen tot de conclusie dat het bijhouden van een blog gevoelens van verbondenheid met familie en vrienden met zich meebracht, wat op zijn beurt percepties van sociale steun voorspelde. In hun studie van 157 nieuwe moeders rapporteerde 86% dat één van de hoofdredenen voor het bloggen het contact houden met vrienden en familie was. Sociale netwerksites werden meer gebruikt dan een blog maar dit gebruik werd toch niet geassocieerd met verbondenheid en sociale steun. De auteurs verklaren dit met het idee dat moeders deze sites misschien eerder gebruiken om te kijken wat familie en vrienden zoal bezighoudt zonder dat dit een gevoel van steun geeft.

Verder lijkt Facebook voor jonge moeders wel de online opslagplaats voor foto's en video's van hun kinderen. Veel moeders gebruiken Facebook als een soort online fotoalbum waarin men belangrijke momenten documenteert en steeds weer kan raadplegen (Kumar & Schoenebeck, 2015). Het delen van foto's zorgt voor betere banden met familie en vrienden (Miller & Edwards, 2007). Vandaag de dag, met tal van sociale media tot onze beschikking, is dit nog makkelijker geworden. Wanneer familie ver weg woont, is het online delen van foto's een manier om het kind te zien opgroeien (Kumar & Schoenebeck, 2015). Hier op aansluitend geldt dat moeders een weloverwogen beeld van zichzelf kunnen creëren door het posten van foto's van hun kinderen (Kumar & Schoenebeck, 2015). Moeders in deze studie zijn er zich van bewust dat Facebook een plaats is waar mensen zorgvuldig kiezen wat ze van zich laten zien en hoe ze zichzelf voordoen. Zo worden er bijvoorbeeld foto's van een uitstapje naar het museum gepost om aan de buitenwereld te tonen dat men culturele activiteiten met het kind organiseert. Wanneer foto's *geliked* worden, halen moeders hier een goed gevoel uit, alsof ze hun taak als moeder goed volbrengen. Dit werd ook vastgesteld in een studie van Bartholomew, Schoppe-Sullivan, Glassman, Kamp Dush en Sullivan (2012). Hier rapporteren ouders die *likes* of *comments* op de foto's van hun kinderen krijgen, een grotere tevredenheid over hun rol als ouder.

4.1.2.1. Sociaal kapitaal en Facebook

Sociaal kapitaal verwijst naar de middelen die door middel van relaties tussen mensen zijn verworven (Coleman, 1988). Deze middelen kunnen de vorm aannemen van nuttige informatie, persoonlijke relaties of het vermogen zich te organiseren in groepen (Paxton, 1999). Deze verschillende vormen van sociaal kapitaal, zoals banden met familie en vrienden, zijn verbonden met een beter psychisch welzijn, zoals een beter zelfvertrouwen en een hogere tevredenheid met het leven (Bargh & McKenna, 2004; Helliwell & Putnam, 2004). Men onderscheidt twee vormen van sociaal kapitaal, namelijk: bonding- en bridging sociaal kapitaal (Putnam, 2000). Bonding sociaal kapitaal bestaat binnen sterke netwerken die een

grote vorm van intimiteit, vertrouwen en emotionele steun weten te bieden. Mensen, vaak familie en vrienden, binnen deze netwerken kennen elkaar vaak al lang en kunnen in alle omstandigheden op elkaar rekenen (Granovetter, 1983; Putnam, 2000). Bridging sociaal kapitaal bestaat uit zwakke netwerken die zijn samengesteld uit losse connecties tussen mensen die de mogelijkheid bieden tot het verkrijgen van nieuwe perspectieven en nuttige informatie (Ellison e.a., 2007; Granovetter, 1983). Zwakke netwerken zullen veel minder steun bieden maar veeleer nuttige informatie over bepaalde topics aanreiken (Fingerman, 2009). Dit werd reeds aangehaald bij het bespreken van de ouderschapswebsites waar er veel nuttige informatie van mede-ouders in spe aangereikt werd (Brady & Guerin, 2010; Drentea & Moren-Cross, 2005; Gibson & Hanson, 2013; Madge & O'Connor, 2006). Hoewel er gezegd wordt dat zwakke netwerken en bridging sociaal kapitaal minder steun bieden dan bonding sociaal kapitaal, toch hebben veel studies aangetoond dat deze eerder zwakke netwerken via ouderschapswebsites wel degelijk een vorm van steun kunnen bieden (Brady & Guerin, 2010; Drentea & Moren-Cross, 2005; Gibson & Hanson, 2013; Madge & O'Connor, 2006; O'Connor & Madge, 2004). Er kan dus gesteld worden dat deze websites het (bridging) sociaal kapitaal van ouders kan verhogen.

Sterke relaties met familie en vrienden dragen bij tot het bonding sociaal kapitaal van mensen (Bargh & McKenna, 2004; Granovetter, 1983; Helliwell & Putnam, 2004) en Facebook kan hier een belangrijke rol in spelen. Door zijn vele communicatieve functies en toepassingen voor het uitwisselen van informatie kan Facebook het sociaal kapitaal van zijn gebruikers verhogen (Joinson, 2008).

Er wordt echter gezegd dat Facebook niet geschikt is voor het opbouwen van bonding sociaal kapitaal en zich er meer toe leent om bridging sociaal kapitaal uit te bouwen. Men kan er gemakkelijk zwakke netwerken mee uitbreiden, maar het biedt niet de mogelijkheid om binnen deze zwakke netwerken sterke relaties uit te bouwen (Vitak, Ellison & Steinfield, 2011). Dit kan verklaard worden doordat vrienden en familie een brede waaier aan communicatiekanalen gebruiken en minder steun gerelateerde communicatie via Facebook verspreiden. Binnen zwakke netwerken

bestaat er minder keuze in communicatiekanalen en bestaat er dus de mogelijkheid dat communicatie vooral via Facebook verloopt (Haythornthwaite, 2005; Vitak e.a., 2011). Facebook kan eventueel wel gebruikt worden om bonding sociaal kapitaal te onderhouden. Zo heeft een studie bij studenten aangetoond dat het gebruik van Facebook positief geassocieerd werd met de notie van bonding sociaal kapitaal omdat het kan helpen bij het onderhouden van al bestaande relaties (Ellison e.a., 2007).

Bartholomew e.a. (2012) onderzochten het Facebookgebruik van jonge ouders vanuit een sociaal kapitaal perspectief. Ouders maakten volop gebruik van Facebook bij de overgang naar het ouderschap en moeders gaan Facebook zelfs meer gebruiken in deze periode. Facebook biedt de mogelijkheid om sociaal kapitaal te verwerven zonder het huis te hoeven verlaten. Wanneer jonge moeders vaak thuis zitten en voor het kind zorgen, kan dit net zoals ouderschapswebsites soelaas bieden (Brady & Guerin, 2010; Drentea & Moren-Cross, 2005; Gibson & Hanson, 2013; Madge & O'Connor, 2006; O'Connor & Madge, 2004). In de studie van Bartholomew e.a. (2012) gebruikten nieuwe ouders Facebook voornamelijk voor het bouwen en onderhouden van bridging sociaal kapitaal. Ze gaven aan dat het merendeel van hun Facebookvrienden geen familie was en dat ze zo goed als geen offline contact met deze mensen hadden. Toch werd er ook een link gevonden met het bonding sociaal kapitaal. Wanneer moeders rapporteerden dat een groter deel van hun Facebookvrienden familieleden waren, dan hadden zij een grotere tevredenheid over hun rol als ouder. Dit hangt samen met de notie dat sociale steun van familie en vrienden belangrijk is voor de aanpassing aan het ouderschap (O'Connor & Madge, 2004).

Het doel van deze masterproef is om te onderzoeken wat de motivaties en doelen zijn van het Facebookgebruik van moeders met tieners. Uit voorgaande literatuur kunnen we afleiden dat er reeds uitvoerig onderzoek naar het internetgebruik van jonge moeders is gevoerd. Internet en Facebook wordt door hen gebruikt als een vorm van sociale steun en om informatie rond het ouderschap te verkrijgen (Brady & Guerin, 2010; Gibson & Hanson, 2013; Madge & O'Connor, 2006; Morris, 2014), maar dit vinden we niet meteen terug als het gaat om moeders met tieners. Wel heeft een studie van

Jang en Dworkin (2014) aangetoond dat het sociaal kapitaal bij jonge moeders dat via Facebook verworven werd niet groter is dan dat van moeders met schoolgaande kinderen. De moeders van jonge kinderen waren significant jonger dan de moeders van oudere kinderen, maar hun hoeveelheid sociaal netwerkgebruik voor opvoeddoeleinden en hun aantal activiteiten op deze sites verschilden niet van de andere moeders. Daarom willen we met deze studie bekijken of moeders met tieners nog steeds op zoek zijn naar sociale steun en/of advies rond ouderschap en welke rol Facebook hier in speelt.

4.2. Wat wanneer de kinderen ouder worden?

Ouderlijk gedrag en behoeftes worden bepaald door de mijlpalen in de ontwikkeling van hun kinderen (Jang & Dworkin, 2014). Wanneer jonge ouders specifieke zorgen over babykwaaltjes hebben, veranderen deze zorgen naarmate het kind ouder wordt. Het gebruik van sociale netwerksites voor het delen van ouderlijk advies wordt nu misschien een manier om het kind te monitoren (Jang & Dworkin, 2014). Kinderen vinden zelf hun weg naar het internet en hier zijn enige risico's aan verbonden. Wanneer ze online zijn, lopen ze meer gevaar op cyberpesten, toegang tot pornografie, (seksueel) misbruikers, diefstal van identiteit, oplichterijen en cyberstalking (Dowdell, 2013). Voor ouders met kinderen die op regelmatige basis op het internet surfen, kan dit gepaard gaan met een deel kopzorgen. Zo gaan ouders van tieners en pubers het onlinegedrag van hun kinderen vaak nauwlettend in het oog houden, deels omdat dit gezien wordt als taak van goede ouder, maar ook deels uit bezorgdheid (Wang, Bianchi & Raley, 2005). Zo toont een studie van Dowdell (2013) aan dat ouders regels opleggen aan hun kinderen om hun kind te beschermen tegen onveilige online-ervaringen. Zo hadden de ouders in deze studie regels wat betreft het bezoeken van X-rated websites, chat rooms, online message boards en chatten met vreemden. Verder werd ook de internetgeschiedenis gecontroleerd, maar ook het samen gebruiken van het internet blijkt niet ongebruikelijk (Dowdell, 2013; Williams & Merten, 2011).

Het controleren van het mediagebruik van het kind is niet iets nieuws, zo zijn er namelijk verschillende strategieën die een ouder

kan hanteren wat het mediagebruik van hun kinderen betreft. Ten eerste bestaat er de actieve bemiddeling, wat inhoudt dat de ouder praat over de media-inhoud met het kind wanneer er media in gebruik zijn (televisie kijken, videospel spelen of surfen op het internet). Het kan hier zowel gaan om positieve/instructieve bemiddeling als om negatieve/kritiek leverende bemiddeling (Livingstone & Helsper, 2008). Een tweede vorm van bemiddeling is die van verbiedende aard. De ouder legt dan regels op die het gebruik van een bepaald medium verbieden, regels wat betreft de tijd die aan het medium wordt gependeed of regels over de inhoud (het verbieden van gewelddadige inhoud bijvoorbeeld) zonder dat er echt uitgelegd wordt waarom of wat de mogelijke effecten van het medium kunnen zijn (Livingstone & Helsper, 2008). Ten slotte is er ook nog het samen gebruiken van media. Dit wil zeggen dat de ouder aanwezig is wanneer het kind aan bepaalde media wordt blootgesteld. Het gaat om een gedeelde ervaring, maar zonder commentaar te leveren op de inhoud of de effecten hiervan (Livingstone & Helsper, 2008). Terwijl er reeds veel onderzoek bestaat rond ouderlijke bemiddeling wat betreft het televisiegebruik en het spelen van videospelletjes (Opgenhaffen, Vandenbosch, Eggermont & Frison, 2012; Shin & Huh, 2011; Warren, 2003), is er beduidend minder onderzoek rond internetgebruik, al is er een opmars aan de gang (Lee, 2012; Livingstone & Helsper, 2008). Het begeleiden van internetgebruik is ook omslachtiger dan bijvoorbeeld videospelletjes of televisie. Het is moeilijker om samen te gebruiken en online activiteiten zijn ook moeilijker te controleren door het gebruik van verschillende browservensters (Livingstone & Helsper, 2008). De vraag is of deze ouderlijke bemiddeling wel een (gewenst) effect heeft. Actieve bemiddeling kan sociaal wenselijke gevolgen hebben, zoals kinderen die sceptischer worden ten opzichte van televisie-inhouden (Nathanson, 2001) en minder attitudes of gedrag ontwikkelen die schadelijk kunnen zijn voor anderen (gewelddadig gedrag, racisme en stereotype vorming) (Nathanson, 1999). Het samen gebruiken wordt gezien als even effectief in sommige omstandigheden maar zorgt wel voor een toename in mediagebruik (Nathanson, 1999; Vandewater, Park, Huang & Wartella, 2005). Verbiedende bemiddeling varieert in effectiviteit afhankelijk van hoe

sterk men iets verbiedt en zorgt voor een vermindering van mediagebruik en een vermindering aan blootstelling aan eventuele risico's (Lee, 2012; Nathanson, Eveland, Park & Paul, 2002; Vandewater e.a., 2005). Een studie van Lee en Chea (2007) daarentegen kwam tot de bevinding dat het verbieden van het internet ondoeltreffend bleek wanneer men het internetgebruik van kinderen wil sturen. Ouderlijke begeleiding van het internet had wel positieve gevolgen wanneer ouders actief betrokken waren bij het internetgebruik van hun kind en dit doordat men zelf websites ging aanraden of door het samen gebruiken van het internet. Toch is het simpelweg opstellen van regels en restricties zonder verdere bemiddeling een vaak voorkomende praktijk. Zo onderzochten Yardi & Bruckman (2011) ouders die hun kinderen regels betreffende hun ICT gebruik oplegden. Deze regels gingen over het tijdstip van gebruik, de hoeveelheid gebruik en waar het gebruikt werd. Jonge kinderen werden meer regels opgelegd dan oudere. Voor jonge kinderen was het ook makkelijker om deze regels op te stellen dan voor oudere omdat deze sneller achter de rug van de ouders het medium verder gebruiken. Verder rapporteerden ouders ook dat de hoeveelheid internet- en mobiele telefoongebruik voor hen een groot probleem vormde. Regels met betrekking tot de plaats waar men media gebruikt, hangen samen met de mogelijkheid om hier toezicht over te houden. Bijvoorbeeld wanneer de computer op een openbare plaats binnen het huis stond, hadden ouders de kans om hun kinderen in het oog te houden. In de studie van Yardi & Bruckman (2011) werd het internetgebruik van kinderen ook gecontroleerd door het opvragen van hun wachtwoorden of door de voorwaarde te stellen dat men Facebookvrienden zou worden. Sommige ouders konden heel ver gaan in deze controle door bijvoorbeeld de mail van de kinderen in de eigen mailbox te laten toekomen. Andere waren iets milder en beperkten zich tot het vragen waar het kind mee bezig was. Deze ouders rapporteerden wel dat hun kinderen misschien dingen deden die eigenlijk niet zouden mogen en dat zij hier geen enkele weet van zouden hebben. Veel ouders vertrouwden ook op derden wat de internetcontrole betrof. Zo werd er aan oudere broers of zussen en andere familieleden gevraagd om een oogje in het zeil te houden via Facebook. Sommige kinderen willen hun ouders niet

bevrienden via Facebook, maar andere familieleden wel, wat er voor kon zorgen dat onrechtstreekse controle mogelijk was (Yardi & Bruckman, 2011).

4.2.1. Facebookgebruik van ouders met tieners

Facebook is een populair medium onder jongeren (Madden e.a., 2013) maar ouders zijn vaak bezorgd over de personen met wie hun kinderen communiceren en over de aard van informatie die ze via deze site delen (Madden e.a., 2012). Zo is het mogelijk dat ouders Facebook gaan gebruiken als middel om de online activiteiten van hun kind te controleren. Een onderzoek van Doty en Dworkin (2014) trachtte het sociale mediagebruik van ouders van adolescenten in kaart te brengen. Ze legden de nadruk op sociale netwerksites als middel om het kind te controleren, maar ook om meer over het leven van het kind te weten te komen. De online communicatie met het kind, de vrienden van het kind en de ouders van de vrienden van het kind dienden als belangrijke aspecten die men met het controleren van hun kinderen in verband kon brengen (Doty & Dworkin, 2014). De ouders in deze studie rapporteerden dat ze sociale netwerken voornamelijk gebruikten om te communiceren met het kind en andere familieleden. Ouders die meer gebruik maakten van sociale netwerksites gebruikten deze ook meer om hun kinderen wat in het oog te houden zonder dit opdringerig overkwam (Doty & Dworkin, 2014). Ander onderzoek heeft aangetoond dat naast het controleren van het kind er ook ouders zijn die samen zitten met het kind om de privacyinstellingen van het profiel aan te passen (Madden e.a., 2012). Ouders kunnen ook laten merken aan hun kind dat men aanwezig is op deze sociale netwerksites. Zo rapporteerden ouders dat ze ook weleens een reactie plaatsten op iets wat hun kind gepost had (Madden e.a., 2012). Het toevoegen van het kind op Facebook geeft de ouder de kans om te kijken wat het kind via deze website post en hier ook over te praten wanneer de informatie ongepast blijkt te zijn (Madden e.a., 2012).

Wanneer ouders bezorgd zijn over het internetgebruik of Facebookgebruik van hun kind dan kan het samen gebruiken van Facebook mogelijk een oplossing bieden. Het samen gebruiken van

media kan positieve gevolgen hebben (Nathanson, 1999). Het samen Facebook gebruiken ligt hier dan niet zozeer in het samen met het kind achter de computer zitten, maar veeleer in het gegeven dat de ouder zelf een Facebookprofiel heeft en het kind als vriend toevoegt om zo een oogje in het zeil te houden. Dit oogje in het zeil houden kan ook puur uit nieuwsgierigheid gebeuren zonder dat men echt gaat controleren. Volgens onderzoek van Young (2011) gingen volwassenen doen aan wat men noemt 'Facestalking', waarbij men iemands profiel grondig bestudeert zonder enige vorm van communicatie met die persoon aan te gaan. Dit werd gedaan wanneer men wou weten waar bepaalde mensen (ex-liefjes, oude klasgenoten) mee bezig waren. Het biedt een blik in andermans leven zonder dat die persoon daar zelf van op de hoogte is. Sommige participanten uit deze studie rapporteerden dat ze bijvoorbeeld uren naar iemands foto's konden kijken en hier echt plezier uit konden halen. Het kan misschien zijn dat ouders hun kinderen 'Facestalken' zonder dat de kinderen hier weet van hebben. 'Facestalking' kan hier dan een vorm van sociale controle aannemen, maar het kan ook gedaan worden puur uit nieuwsgierigheid naar het leven van het kind. Zo zal de huidige studie ook onderzoeken om welke redenen en op welke manieren moeders met hun kinderen op Facebook in contact komen. Gebeurt dit om het kind te controleren of wordt het kind eerder uit nieuwsgierigheid gevolgd?

4.2.1.1. Facebookvriendschap tussen ouder en kind

Volgens West, Lewis en Currie (2009) zijn de Facebookvrienden van studenten rond 22 jaar voornamelijk leeftijdsgenoten. In deze studie werden een 16-tal studenten bevraagd en was er maar eentje bevriend met haar moeder. Overige respondenten werd gevraagd hoe zij zich zouden voelen als zij hun ouders als Facebookvriend zouden hebben. Velen konden het zich niet inbeelden dat hun ouders Facebook zouden gebruiken, laat staan hen toevoegen als vriend. De gedachte dat het mogelijk zou zijn, veroorzaakte wel wat ongerustheid bij de studenten. Ze zagen het als een mogelijke invasie van hun privacy mochten ouders hun Facebookprofiel kunnen bekijken (West e.a., 2009). Deze studie dateert uit het jaar 2009 en het is dus mogelijk dat

het idee van ouders op Facebook nog niet zo voor de hand lag als dat vandaag de dag het geval is. Kinderen kunnen het onaangenaam vinden dat hun ouders plotseling op sociale media zoals Facebook opduiken en kunnen eerst niet goed weten wat ze met hun inkomende vriendschapsverzoeken moeten doen. Het kan zijn dat kinderen dit zien als een invasie van hun privacy (Hawk, Keijsers, Hale & Meeus, 2009), maar het kan hen ook een manier aanreiken om familiebanden te onderhouden (Child & Westermann, 2013). Wanneer jongeren een vriendschapsverzoek van een ouder ontvangen, zijn er verschillende mogelijkheden: men kan het verzoek aanvaarden, weigeren of gewoon negeren. Als men er voor gekozen heeft de ouder te aanvaarden en wanneer men het gevoel heeft dat dit ten koste van de privacy kan gaan, kan men de inhoud van het Facebookprofiel aanpassen door dingen te deleten of door privacyinstellingen aan te passen (Child e.a., 2011; Child e.a., 2012). Veel Facebookgebruikers denken vaak niet na wanneer ze iets posten en kunnen hier meteen spijt van krijgen wanneer ze zich bedenken wie er allemaal meekijkt of meeleeft (Child e.a., 2011). Zo kunnen kinderen het eerst niet storend vinden dat ouders hun vriend op Facebook zijn, totdat ze per ongeluk iets posten waarvan ze niet willen dat ouders dit lezen. Ook kunnen ze het gevoel krijgen dat ze moeten controleren wat ze posten, vanwege de aanwezigheid van hun ouders (Kanter e.a., 2012). Een studie van Kanter e.a. (2012) heeft proberen aan te tonen hoe jongvolwassenen (18-29 jaar) nu staan tegenover het feit dat hun ouders van Facebook gebruikmaken. Zo bleek dat deze jongvolwassenen het niet erg vonden dat hun ouders op Facebook zaten en hen toevoegden als vriend. Verder rapporteerden ze ook geen bedreiging van hun privacy. Sterker nog, het bevrienden van de ouder op Facebook leidde tot een groter gevoel van verbondenheid met de ouder wanneer de relatie met de ouder slecht was. Vele van deze jongvolwassenen (62%) stelden hun profiel wel zo in dat ouders niet alles konden zien wat ze postten. Deze verhoogde verbondenheid werd ook gevonden bij kinderen tussen de 13 en 16 jaar (Coyne e.a., 2014). De toegenomen verbondenheid tussen ouder en kind werd hier verklaard doordat mediagebruik een deel kan worden van de familiale interacties en bijgevolg familiebanden kan versterken (Padila-Walker, Coyne &

Fraser, 2012). Er kan steun getoond worden door positieve *comments* te posten op foto's of *status updates*, wat op zijn beurt een gevoel van verbondenheid kan teweegbrengen. Ook het zien van een deel van de wereld van het kind, zoals welke vrienden ze hebben en persoonlijke informatie die ze delen, kan leiden tot een hoger gevoel van verbondenheid (Coyne e.a., 2014). Een studie van Coyne, Padilla-Walker, Fraser, Fellows en Day (2014) voegt hier aan toe dat foto's een belangrijk onderdeel zijn van deze verbondenheid. Deze kunnen gemakkelijk gedeeld worden via verschillende media waaronder ook sociale netwerken. Foto's dienen hier niet enkel voor het documenteren van bepaalde familiale gebeurtenissen maar het bekijken van de foto's zorgt voor een grotere verbondenheid binnen de familie.

Naast deze verbondenheid zijn de band met de moeder en een open vorm van communicatie ook belangrijke factoren als men het heeft over Facebookgebruik tussen ouder en kind. Dit toonde een onderzoek van Child en Westermann (2013) bij 20 jarigen aan. Jongvolwassenen die zonder aanpassingen in hun privacyinstellingen het vriendschapsverzoek van hun moeder aanvaardden, kwamen uit families waar het delen van intieme informatie een normale zaak was. Bij degenen die de vriendschapsverzoeken wel aanvaardden maar eerst hun profiel nog gingen aanpassen, was dit minder het geval. Een betere relatie met de moeder werd ook geassocieerd met het accepteren van het vriendschapsverzoek zonder enige aanpassing aan het profiel te doen. Dit kan verklaard worden door de rol die moeders vaak opnemen binnen gezinnen. Moeders zijn vaak de zorgverleners van de familie, ze tonen meer warmte aan het kind en hebben daarom vaak een nauwere band met het kind dan vaders (Child & Westermann, 2013; Tein, Roosa & Michaels, 1994). De communicatie binnen een familie loopt vaak via de moeder en zij communiceren vaak ook opener dan vaders (Child & Westermann, 2013; Lye, 1996). Wanneer men een betere relatie met de moeder had, waren ze meer geneigd om het vriendschapsverzoek van de moeder te aanvaarden dan wanneer ze geen goede vertrouwensrelatie met de moeder hadden (Child & Westermann, 2013). Wat de vaders betreft, waren hechtheid en vertrouwen geen belangrijke factor in het toevoegen op Facebook (Child & Westermann, 2013). Deze open

vorm van communicatie was ook een belangrijke factor in een studie van Ball, Wanzer en Servoss (2013) die onderzoek deden bij studenten rond 18-22 jaar. Het grootste deel van hun participanten (82%) was bevriend met hun ouders en had er geen probleem mee dat er informatie over hun leven met hun ouders via Facebook gedeeld werd. Ze zagen dit ook niet als een invasie van hun privacy. Er speelden wel enkele factoren mee die bepaalden of de ouder al dan niet werd toegevoegd. Zo waren het voornamelijk de vrouwelijke respondenten die hun ouders toevoegen. Dit werd verklaard door het feit dat vrouwen meer geneigd zijn Facebook te gebruiken (Ball e.a., 2013; Hargittai, 2008), omdat ze meer relatiegeoriënteerd zijn (Ball e.a., 2013; Wood, 2011) en zich eventueel zorgen kunnen maken over wat er zou gebeuren wanneer zij niet op het vriendschapsverzoek zouden ingaan (Ball e.a., 2013). Open communicatie met de ouders was ook positief gerelateerd aan het bevrienden van ouders op Facebook. Verder hield het al dan niet aanpassen van de privacy ook verband met een open vorm van communicatie. Studenten die geen privacyaanpassingen deden rapporteerden meer en een meer open vorm van communicatie dan degenen die wel aanpassingen deden aan hun profiel (Ball e.a., 2013).

De aangehaalde open vorm van communicatie heeft betrekking op de *offline* communicatie tussen ouder en kind, maar dit zegt niets over hoe de communicatie verloopt via Facebook zelf. Een studie van Burke, Adamic en Marciniak (2013) trachtte in kaart te brengen hoe communicatie tussen ouders en hun kind op Facebook er juist uitzag. Zij maakte hier een onderscheid tussen tieners en kinderen van volwassen leeftijd. Ze kwamen tot de opmerkelijke bevinding dat het vriendschapsverzoek meestal van de tiener zelf kwam, wanneer ouders een Facebookprofiel hadden voordat hun jonge tieners dit hadden. Volwassen kinderen hebben vaak een Facebookprofiel voordat hun ouders dit hebben, waardoor ouders degenen worden die het vriendschapsverzoek versturen. Na een analyse van de gevonden informatie op de Facebookprofielen concludeerden zij dat ouder-kind relaties op Facebook er ongeveer hetzelfde uitzien als *offline*. De communicatie van kinderen met de ouders daalt in hun tienerjaren omdat ze dan op zoek zijn naar onafhankelijkheid. De communicatie stijgt weer wanneer zij het huis

uitgaan. Er is ook een verschil in communicatie wanneer het gaat om tieners of volwassen kinderen, deze laatste worden namelijk meer behandeld als gelijken. Ouders van tieners willen zich bekendmaken onder de leeftijdsgenoten van het kind en dit doen ze door commentaar te plaatsen op foto's en vloeken af en toe om erbij te horen (Burke e.a., 2013). Er moet hier wel rekening gehouden worden met het feit dat het enkel gaat om geposte berichten op het profiel en dat de privéberichten niet mee geanalyseerd werden. Communicatie tussen ouders en kinderen kan er heel anders uitzien eens dit privé gebeurt.

Bovenstaande literatuur spreekt deels over een soort verbondenheid die kan ontstaan tussen ouder en kind wanneer men elkaar toevoegt op Facebook (Coyne e.a., 2014; Kanter e.a., 2012). Dit kan belangrijk zijn in het licht van ouderschap. Tienerjaren kunnen namelijk moeilijke jaren zijn voor zowel het kind als de ouder aangezien dit een periode kan zijn waarin de tiener zijn grenzen begint af te tasten (Balswick & Macrides, 1975; Clark e.a., 2004; Greydanus e.a., 1997). Dit kan ten koste gaan van de relatie tussen ouder en kind. Verder hebben studies ook aangekaart dat zwakke communicatie tussen ouders en adolescenten vaak verbonden is met problematisch internetgebruik (Mesch, 2003). Zo kan het misschien zijn dat ouders Facebook willen gebruiken om de band met hun kind te versterken in deze soms wat moeilijke tienerjaren. Facebook kan dan gebruikt worden als een manier om te communiceren met het kind aangezien Facebook een populair medium onder jongeren is (Madden e.a., 2013). Ouders kunnen hun kinderen bijvoorbeeld willen toevoegen op Facebook om foto's te bekijken van aspecten uit het leven van het kind waar zij zelf geen deel van uitmaken. Dit kan zorgen voor een soort van emotionele verbondenheid met het kind (Young, 2011). Zo halen Padila-Walker e.a. (2012) aan dat gegeven de populariteit van sociale netwerksites bij jongeren, toekomstig onderzoek zou moeten nagaan hoe ouders deze sites gebruiken om te communiceren met hun kinderen. Maar ook de overige motivaties voor het gebruik van dit soort mediaplatform dienen belicht te worden. Gezien de media verzadiging, die typisch is binnen de moderne maatschappij, zal het voor ouders belangrijk worden om te communiceren in een taal die

eigen is aan het kind. Die taal blijkt in toenemende mate technologisch van aard te zijn (Padila-Walker e.a., 2012). Een mogelijke manier om te communiceren met het kind of het kind te controleren is door deel te nemen aan gedeelde media-activiteiten (Padila-Walker e.a., 2012). Met dit in het achterhoofd willen we met deze masterproef ook te weten komen of moeders Facebook gebruiken om te communiceren met het kind. Maar ook of er iets in hun relatie veranderd is, sinds ze ook een *online* connectie met elkaar hebben.

Verder is er al redelijk wat onderzoek gevoerd naar hoe jongvolwassenen met hun ouders op Facebook omgaan, meer bepaald naar de vraag of zij dit een invasie van hun privacy vinden en of zij eventueel profielaanpassingen gaan doen. Maar deze literatuur vertelt ons niet of ouders ook aanpassingen doen aan hun profiel wanneer zij hun kind toevoegen. Zo halen Ball e.a. (2013) aan dat het ook interessant kan zijn om te kijken of ouders hun privacyinstellingen aanpassen om eventueel een bepaald beeld naar hun kinderen toe te projecteren. Vandaar dat we in deze studie ook zullen peilen naar welk beeld moeders projecteren naar hun kinderen toe en of dit verschilt van hoe zij zich projecteren naar anderen.

5. Probleemstelling

Kort samengevat zal deze masterproef proberen te achterhalen wat de motivaties zijn achter het Facebookgebruik van moeders met tieners. Uit voorgaande literatuur kunnen we afleiden dat er reeds uitvoerig onderzoek gepleegd is naar het internetgebruik van jonge moeders. Er lijkt ook een opmars aan de gang naar meer specifiek het Facebookgebruik van deze jonge moeders, maar onderzoek naar moeders met al wat oudere kinderen lijkt nog schaars. Het onderzoek dat reeds werd uitgevoerd in deze doelgroep lijkt zich te focussen op Facebook als een vorm van sociale controle (Doty & Dworkin, 2014; Madden e.a., 2012; Yardi & Bruckman, 2011) en de relatie die ontstaat na een Facebookconnectie (Coyne e.a., 2014; Doty & Dworkin, 2014; Kanter e.a., 2012). Deze masterproef wil hier enerzijds op verder bouwen maar anderzijds ook proberen tot nieuwe en ruimere inzichten te komen. Zo komt uit de literatuur duidelijk

naar voor dat jonge moeders internet en Facebook gebruiken als een vorm van sociale steun en om informatie rond het ouderschap te verkrijgen (Brady & Guerin, 2010; Gibson & Hanson, 2013; Madge & O'Connor, 2006; Morris, 2014). Aangezien we dit niet meteen terugvinden wat betreft moeders met tieners zal dit verder onderzocht worden binnen deze masterproef.

Tienerjaren kunnen moeilijke jaren zijn voor zowel het kind als de ouder. Deze masterproef zal daarom onderzoeken welke rol Facebook toebedeelt krijgt binnen de relatie tussen moeder en kind. Zo kan het misschien zijn dat ouders Facebook gebruiken om de band met hun kind te versterken in deze soms wat moeilijke tienerjaren. Facebook kan dan enerzijds gebruikt worden om met het kind te communiceren, maar anderzijds biedt het ook een kijk op het leven van het kind. Dit kan zorgen voor een soort emotionele verbondenheid met het kind (Young, 2011).

Deze masterproef zal ook verder bouwen op literatuur die Facebook omschrijft als een mogelijkheid om het kind te controleren (Doty & Dworkin, 2014; Madden e.a., 2012; Yardi & Bruckman, 2011). Dit zal verder opengetrokken worden door ook te kijken of Facebook eerder gebruikt wordt uit nieuwsgierigheid (Young, 2011).

Verder is er veel geschreven over hoe kinderen omgaan met het feit dat ouders hen toevoegen op Facebook (Child e.a., 2011; Child e.a., 2012; Kanter e.a.; 2012; West e.a., 2009). De kant van de ouders lijkt nog onbelicht. Ball e.a. (2013) halen dan ook aan dat het interessant kan zijn om te kijken of ouders hun privacyinstellingen aanpassen om eventueel een bepaald beeld naar hun kinderen toe te projecteren.

Om zo veel mogelijk aspecten te kunnen belichten is er gekozen voor één overkoepelende onderzoeksvraag: Welke rol speelt Facebook binnen het ouderschap van moeders met tieners?

Om deze vraag te beantwoorden wordt er vertrokken vanuit zeven aandachtspunten gevonden in de beschreven literatuur:

- Hebben moeders met tieners nog behoefte aan sociale steun en welke rol speelt Facebook hierin?
- Zijn moeders met tieners nog op zoek naar tips en advies binnen hun ouderschap en wordt Facebook hiervoor gebruikt?
- Wordt Facebook gebruikt om het kind te controleren/monitoren?

- Wordt het kind eerder uit nieuwsgierigheid gevolgd?
- In welke mate gebruiken moeders Facebook als communicatiemiddel?
- Hoe ziet de relatie tussen moeder en kind eruit sinds men Facebookvrienden geworden is?
- In welke mate doen moeders aan *impression management* met behulp van privacyinstellingen?

6. Methodologie

6.1. Onderzoeksmethode

Deze masterproef heeft als doel een beter inzicht te krijgen in het Facebookgebruik van moeders met tieners. Omdat onderzoek rond dit thema nog maar in zijn kinderschoenen staat, zal er geopteerd worden voor een kwalitatieve aanpak die ons in staat stelt om explorerend te werk te gaan en de aard en de context van bepaalde verschijnselen te bestuderen (Corbin & Strauss, 1990; Koch, Niesz & McCarthy, 2014). Kwalitatief onderzoek is geschikt om bepaalde fenomenen, overtuigingen en motivaties binnen een bepaalde doelgroep te begrijpen, maar laat ook reflecties van de participant zelf toe. Voor dit onderzoek zal er geopteerd worden voor diepte-interviews aangezien zo de volledige focus op het individu gelegd kan worden (Legard, Keegan & Ward, 2003). Ze bieden de mogelijkheid om diepgaande inzichten te verwerven in de context van een onderzoeksverschijnsel en de motivaties van de participant (Legard e.a., 2003). Aan de hand van diepte-interviews zal er dus een zo accuraat mogelijk beeld van de belevingen van de participanten geschetst worden.

De interviews zijn semigestructureerd verlopen. Er werd gebruik gemaakt van een topiclijst met oog op een zo natuurlijk mogelijk verloop van het gesprek. De topiclijst vormde een houvast door alle interviews heen zodat steeds dezelfde onderwerpen behandeld konden worden (Arthur & Nazroo, 2003). Naar aanleiding van de gevonden aandachtspunten in de literatuur werd deze topiclijst opgesteld. Er werd zo gekeken naar wat er al geweten is en waar we met deze studie nieuwe aspecten over te weten willen komen. Met de

aandachtspunten in het achterhoofd werden er thema's opgesteld die zeker in het gesprek aan bod dienden te komen. Deze thema's gaan van meer algemeen, om de respondent aan het gesprek te laten wennen, tot meer specifiek. Zo werden eerst enkele vragen gesteld over het algemene Facebookgebruik, om dan over te gaan naar welke rol Facebook binnen hun ouderschap speelt. De topiclijst kon nog aangepast worden na een eerste pilootinterview. De gebruikte topiclijst vindt u terug in bijlage nummer 1. Alle opgestelde topics dienden aan bod te komen tijdens de interviews, maar de volgorde hiervan kon verschillen, afhankelijk van de door de respondent aangehaalde informatie en hoe hierop werd ingespeeld (Arthur & Nazroo, 2003). Dit inspelen op de respondent gaat hand in hand met *probing*. In elk interview werd er ruimte gelaten om op bepaalde onderwerpen door te vragen indien dit nodig bleek. Wat het aantal interviews betreft, werd er geopteerd om een 15-20tal interviews af te nemen omdat na dit aantal vaak theoretische verzadiging optreedt (Kumar & Schoenebeck, 2015; West e.a., 2009; Yardi & Bruckman, 2011; Young, 2011). In praktijk bleken er na een tiental interviews geen nieuwe data meer aan het licht te komen. Toch zijn er 16 interviews afgenomen om zeker te zijn dat er geen nieuwe data meer naar boven zouden komen.

Ook werd er tijdens de interviews gevraagd om bepaalde handelingen via Facebook eens voor te doen, wanneer er zich een geschikt moment voordeed en de respondent hier toestemming voor gaf. Zo werd er met de respondent meegekeken naar het Facebookprofiel terwijl zij bijvoorbeeld liet zien hoe ze haar privacyinstellingen aanpast of hoe zij haar kind(eren) in het oog houdt. Dit kon er voor zorgen dat zij handelingen vertoonde/vertelde die via het interview alleen niet aan bod zouden komen. Wanneer de moeders zich er niet ongemakkelijk bij voelden, werd er ook gevraagd om enkele beelden te maken van wat ze toonden. Dit werd gedaan om nog een duidelijker beeld te krijgen van wat men tijdens het gesprek precies bedoelde.

De interviews duurden tussen de 76 minuten en de 33 minuten. Er werd geopteerd om de interviews bij de moeders thuis te laten plaatsvinden, maar wegens de soms drukke agenda van bepaalde moeders zijn er drie interviews telefonisch en via Skype afgenomen.

Verder werd er één moeder op haar werk bevestigd, in een afgezonderde ruimte zonder storende omgevingsfactoren.

De geïnterviewde moeders hebben allemaal een *informed consent* ondertekend ter bevestiging dat ze akkoord gaan met het onderzoek. Deze *informed consents* kunnen bij Prof. dr. Bieke Zaman ter inzage worden opgevraagd. Een niet ingevuld exemplaar vindt u terug in bijlage nummer twee.

6.2. Onderzoekspopulatie en steekproefomschrijving

De onderzoekspopulatie voor deze studie zijn moeders met jonge tieners die van Facebook gebruik maken. De doelgroep werd afgebakend op basis van in de literatuur gevonden aanknopingspunten. Moeders worden nog steeds gezien als de zorgverleners binnen de familie, voeren meer gesprekken en doen meer zaken samen met de kinderen dan vaders (Garcia-Mainar, Molina & Monteunga, 2011; Waizenhofer, Buchanan & Jackson-Newsom, 2004). Hierdoor kan het zijn dat zij meer op de hoogte zijn van het internetgebruik van hun kinderen dan vaders, zoals in een studie van Liao, Khoo en Ang (2008) het geval was. Verder toont een studie van Padila-Walker e.a. (2012) ook aan dat moeders meer dan vaders met hun kinderen via sociale netwerksites communiceren.

Uit onderzoek blijkt dat communicatie tussen ouder en kind tijdens de tienerjaren kan veranderen (Burke e.a., 2013). Tieners zijn op zoek naar onafhankelijkheid en beginnen hun grenzen af te tasten (Burke e.a., 2013; Balswick & Macrides, 1975; Clark e.a., 2004; Greydanus e.a., 1997). Dit kan zorgen voor een onstabiele relatie tussen ouder en kind, maar kan ook resulteren in problematisch internetgebruik waar ouders zich zorgen over kunnen maken (Mesch, 2003). Omdat sociale netwerksites populaire media bij tieners zijn (Madden e.a., 2013) is er nood aan onderzoek dat focust op hoe ouders hiermee omgaan. Zo is het nodig om na te gaan of ouders deze sociale netwerksites gebruiken om met hun kind te communiceren, maar ook om het kind te monitoren (Padila-Walker e.a., 2012). Een mogelijke manier om dit te doen is door deel te nemen aan gezamenlijke media-activiteiten (Padila-Walker e.a., 2012). Gezien de populariteit van Facebook bij zowel volwassenen

als kinderen wordt Facebookgebruik in deze studie bekeken als een gezamenlijke media-activiteit die door moeders voor verschillende doeleinden kan worden gebruikt. Daarom is het in deze studie noodzakelijk dat zowel de respondenten als hun kind(eren) een Facebookaccount hebben.

Om de doelgroep moeders met tieners concreter af te bakenen is er voor gekozen om moeders met tieners tussen de 12 en 14 jaar te verzamelen aangezien deze het internetgedrag van hun kinderen meer observeren dan moeders met oudere tieners (14-17 jaar) (Madden e.a., 2012). Ouders met kinderen van deze leeftijdsgroep zijn ook bezorgder dat hun kinderen met vreemden praten op het internet, ze helpen hun jonge tieners ook bij het instellen van hun privacyinstellingen, eerder dan bij oudere tieners (Madden e.a., 2012). Verder rapporteerden ouders die gebruikmaken van sociale media, eerder dan niet sociale media gebruikers, dat ze vormen van ouderlijke controle gebruiken (Madden e.a., 2012).

Er werd gewerkt met een doelgerichte steekproef, wat inhoudt dat respondenten niet op toevalswijze geselecteerd werden maar op basis van kenmerken en eigenschappen die nuttig zijn voor het onderzoek (Ritchie, Lewis & Elam, 2003). Er werd eerst vertrokken vanuit mijn eigen Facebookaccount om op zoek te gaan naar geschikte moeders voor mijn onderzoek. Verder werden er ook verschillende scholen en (jeugd) verenigingen binnen Vlaams-Brabant gecontacteerd maar ook diverse Facebookgroepen waarin moeders actief waren. Het contacteren via Facebookgroepen bleek het meeste effectief te zijn. Vervolgens werd er de sneeuwbalmethode toegepast. Moeders die gevonden werden via Facebook werden na het interview gevraagd of zij nog andere moeders kenden die voldeden aan de vereisten voor het onderzoek.

6.3. Data-analyse

De afgenomen interviews werden letterlijk getranscribeerd om de analyse zo volledig mogelijk uit te voeren. Na elk interview werd er meteen aan de transcripties begonnen en werd er iteratief aan de coderingen gewerkt. Zo werd er aan de hand van het eerste interview in combinatie met de topiclijst een codeboek opgesteld dat nog

verder kon worden aangepast naarmate er meer en nieuwe data aan het licht kwamen. Met behulp van het programma Nvivo 10 werden alle interviews van de nodige codes voorzien en verder geanalyseerd. Zo laat Nvivo toe om de relevante data per code te groeperen, wat het analyseproces vergemakkelijkt. Zo werd het ook mogelijk om te kijken welke codes met elkaar overlappen en waar er zich eventuele onderliggende verbanden zouden bevinden. De resultaten van de toonmomenten werden ook verwerkt in de analyses.

De transcripties van alle diepte-interviews kan u bij Prof. Dr. Bieke Zaman opvragen.

7. Resultaten

Met de interviews zal er een antwoord geformuleerd worden op de onderzoeksvraag: welke rol speelt Facebook binnen het moederschap van moeders met tieners? De resultaten verkregen door de diepte-interviews zullen hieronder uitvoerig besproken worden. Er zal telkens worden vertrokken vanuit de in de literatuur gevonden aandachtspunten, die ook in de topiclijst werden verwerkt. In de bijlage vindt u een korte profielschets van de deelnemende moeders terug. Zo kunnen concrete voorbeelden in de resultatensectie aan een bepaalde moeder gelinkt worden. De namen van de respondenten worden vervangen door codes om hun anonimiteit te behouden.

7.1. Facebook en sociale steun

Om te achterhalen of de moeders binnen deze studie nog op zoek zijn naar een vorm van sociale steun, werd er gepeild naar welke rol vrienden en familie binnen hun ouderschap spelen en hoe Facebook hier een plaats in krijgt. Uit de interviews is er echter geen informatie naar boven gekomen die er op wijst dat moeders op zoek zijn naar sociale steun via Facebook. Wanneer zij toch sociale steun behoeven, is de telefoon voor hen een belangrijker medium.

Facebook blijkt eerder een handige manier om in contact te blijven met familie en vrienden. De chatfunctie van Facebook wordt hier dan ook regelmatig voor gebruikt. Toch blijven conversaties die via deze weg gevoerd worden vrij oppervlakkig en zullen niet snel in

de diepte gaan. Het is eerder de mogelijkheid om te zien wat leeft binnen de familie en vriendenkring dat het mooist meegenomen is volgens moeders. Zeker voor familie of vrienden die niet dichtbij wonen, blijkt Facebook een manier om elkaar toch meer te 'zien'.

[...] anders zouden we mekaar echt een heel maand niet zien of niet horen, maar toch blijven wij up to date van de ene heeft dat voor gehad of de andere heeft dat gedaan (Mama3, 26.02.2015)

Het zoeken naar sociale steun gebeurt niet via Facebook. Wanneer moeders behoefte hebben aan een echte 'babbel', dan is voor hen echt contact of de telefoon hier een beter medium voor.

Toch zijn er ook enkele moeders die aanhalen dat Facebook wel handig kan zijn als men even een positief woordje nodig heeft. Commentaren of *likes* op geposte berichten kunnen zorgen voor een goed gevoel. Maar Facebook blijft eerder een aanvulling op het echte leven.

Dat kan ook gewoon wel heel leuk zijn als je met iets zit of allez, dat je dat even in de wereld gooit en dat iedereen gewoon al even zegt van 'oh ocharme' [...] ik blijf dat belangrijker vinden in het echte leven (Mama4, 01.03.02015)

7.2. Advies en tips rond ouderschap

Met deze studie is geprobeerd te achterhalen of moeders met tieners nog op zoek zijn naar tips en advies rond hun ouderschap. Oorspronkelijk werd er gedacht aan opvoedingsgerelateerde tips, maar dit kreeg een veel ruimere invulling. Facebook wordt namelijk eerder gebruikt als een praktisch hulpmiddel binnen het ouderschap.

Naarmate de kinderen ouder worden of naarmate men meer kinderen krijgt, groeit de ervaring van de moeder en heeft men minder snel de neiging om raad te vragen aan derden. Facebook is voor vele moeders eerder een praktisch hulpmiddel binnen het dagelijkse leven. Elke moeder weet Facebook binnen haar gezinsleven op een eigen manier te gebruiken. Zo zijn moeders vaak

lid van verschillende Facebookgroepen. Enerzijds zijn er de verschillende ruil- en verkoopgroepen waar moeders oude kledij van hun kind(eren) kwijt kunnen. Anderzijds zijn moeders ook vaak lid van Facebookgroepen die bestaan uit mensen die in dezelfde stad of regio wonen. Een concreet voorbeeld hiervan is de groep *Durf te vragen Leuven*. Hier kunnen bepaalde praktische zaken gevraagd worden die al dan niet met hun kind(eren) te maken hebben. Dit kan gaan van: "Heeft iemand ervaring met dit soort kampen?" tot: "Kent er iemand een goede logopedist?". Verder kan er ook heel creatief met Facebook worden omgesprongen. Zo is Facebook bijvoorbeeld al gebruikt als een hulpmiddel om de kinderen in een nieuwe school ingeschreven te krijgen.

We hebben het ooit ook gebruikt om ons mannen in te schrijven in het middelbaar, [...], had ik een groep gemaakt waar dat iedereen die ging meebellen op zat en zo de moment dat we mochten bellen zat iedereen voor Facebook en op het moment dat iemand binnen geraakte moesten we zeggen "Jah, ik ben binnen" en dan mocht iedereen inleggen (Mama9, 09.03.2015)

Wanneer kinderen naar school gaan, kunnen er voor de moeder nieuwe vriendschappen rondom de netwerken van de school ontstaan. Moeders zijn vaak bevriend met de moeders van klasgenoten van hun kinderen. Deze band kan via Facebook worden gemedieerd. Zo kunnen moeders bijvoorbeeld via Facebook vragen aan elkaar stellen over schoolgerelateerde zaken.

Dat er dan een keer gechat wordt van "Seg, die moeten dat meenemen naar school, klopt dat?" (Mama8, 08.03.2015)

7.3. Hoe en waarom wordt men Facebookvrienden

In deze sectie wordt er beschreven hoe een Facebookvriendschap tussen moeder en kind tot stand komt. Alvorens het kind het Facebookprofiel begint te gebruiken, neemt de moeder de tijd om Facebook uit te leggen. Enerzijds worden de algemene instellingen van Facebook overlopen, maar anderzijds ook wat moeders van hun

kind(eren) op Facebook verwachten en welke voorwaarden hier aan verbonden zijn.

Kinderen komen vaak op jonge leeftijd om een Facebookprofiel vragen waarop moeders vrij weigerachtig kunnen reageren. Hoewel moeders aanhalen dat de minimum leeftijd voor Facebook 13 jaar bedraagt, komen hun kind(eren) vaak al rond de 8-10 jaar in contact met Facebook. Hoe ze hun kind(eren) in contact laten komen met Facebook kan verschillen: eerst via het eigen profiel, samen een profiel aanmaken, moeders die zelf het profiel maken, ...

*En dan heb ik haar toegelaten om op mijn Facebook
eigenlijk met haar vrienden wat te communiceren (Mama5,
06.03.2015)*

In het algemeen lijken de geïnterviewde moeders bezorgd te zijn om wie hun kind(eren) zou toevoegen op Facebook, dat het kind persoonlijke gesprekken zou aangaan met vreemden en dat er te persoonlijke informatie gedeeld zou worden. Dit laatste kan zowel in de vorm van tekst als in de vorm van foto's. Om dit tegen te gaan nemen moeders vaak de tijd om aan het kind uit te leggen hoe ze Facebook het best kunnen gebruiken, wat mag en niet mag. Een eerste stap hier in is het overlopen van de privacyinstellingen om het profiel toch wat af te schermen van de buitenwereld. Sommige moeders leggen ook uit dat er bepaalde personen en groepen geblokkeerd kunnen worden en dat de vriendenlijst in bepaalde categorieën kan worden ingedeeld. Ook wordt er vaak verwezen naar oudere broers of zussen die elkaar op dat vlak helpen.

Een tweede stap is het benadrukken dat men nooit met zekerheid weet wie er aan de andere kant van de lijn zit. Moeders hebben graag dat het kind komt laten zien wanneer ze een vriendschapsverzoek ontvangen. De mensen die de moeder niet kent of waar ze geen goed gevoel bij heeft worden niet aanvaard.

[...] gezegd van luister als je een vriendschapsverzoek krijgt en je kent die persoon niet moet je dat tegen mama zeggen en dan kan ik dat nog bekijken en anders doe je het gewoon weg, alleen de kinderen die je kent mogen er op (Mama8, 08.03.2015)

Er zijn soms gewoon mensen die ze helemaal niet kent of mannen of jongens en dan zeg ik van ja die niet. Een vriend van de papa... dat ik denk die heeft met u geen affaire [...] (Mama11, 13.03.2015)

Als laatste stap wordt er ook gevraagd om niet te veel foto's van zichzelf te plaatsen en geen persoonlijke gegevens zoals een adres of telefoonnummer te delen. De informatie die gepost wordt moet door iedereen gezien mogen worden.

Met het aanmaken van een Facebookprofiel zijn ook enkele voorwaarden verbonden. Zo zeggen moeders vaak dat hun kinderen een Facebookprofiel mogen aanmaken mits zij het wachtwoord krijgen, zodat ze er toezicht op kunnen houden. Ook gewoon de voorwaarde dat ze het profiel af en toe eens mogen bekijken wordt meermaals gesteld.

[...] dan hebben we gezegd "oké, is goed, maar we willen wel uw paswoord weten" (Mama3, 26.02.2015)

Ik heb haar ook gezegd, je krijgt dat, maar je krijgt dat alleen als ik er ook op mag kijken. Het is nu niet dat ik daar dagelijks op ga kijken ze, zeker niet. Maar ja ik heb een zekere controle (Mama5, 06.03.2015)

7.3.1. Controle en monitoring

Wanneer moeders de vraag gesteld werd welke rol Facebook speelt binnen hun ouderschap, dan werd er vaak geantwoord dat ze Facebook gebruiken om hun kind(eren) een beetje te controleren en in het oog te houden. Dit controleren kan op twee manieren gebeuren. Via het eigen profiel of via het wachtwoord van het kind. Met het wachtwoord kan men niet enkel het profiel van het kind bekijken, maar ook de privéberichten controleren.

Wanneer men controleert via het eigen profiel krijgt men via het nieuwsoverzicht doorgespeeld wat hun kinderen posten. Wanneer ze iets zien voorbijkomen dat hen zorgen baart, hebben ze de

mogelijkheid om in te grijpen en het kind hier over aan te spreken. Er kan gekeken worden naar de foto's die het kind post, de linken die het deelt of andere berichten die er op worden geplaatst. Moeders halen zo enkele dingen aan die eigen zijn aan tieners, maar waar ze zich soms zorgen over maken. Zo worden er soms wat uitdagende foto's op Facebook geplaatst of worden er gevoelens geuit aan de hand van inspirerende tekstjes. Wanneer moeders dan wat ongerust worden, zullen ze hun kind hier over aanspreken en navragen of er iets aan de hand is. Wel moet hier de opmerking gemaakt worden dat er sociaal wenselijk geantwoord kan zijn om over te komen als goede ouder. Toch zijn er moeders die concrete voorbeelden wisten aan te halen van wat ze gingen doen, mochten ze zich zorgen maken over een post van hun kind. Zo kon er op een post geantwoord worden met een bemoedigend tekstje, een soort van virtueel schouderklopje. Dit wordt vaak gedaan wanneer het kind proefwerken heeft en via Facebook zijn ergernis hierover uit.

Als ik zie dat er bijvoorbeeld op hun Facebook iets staat wat dat mij verontrust, want zo kinderen zijn soms nogal bezig met in teksten hun gevoelens weer te geven, en ik maak me daar zorgen over dan zal ik dat wel is ... navragen van wat scheelt er.
(Mama1, 17.02.2015)

Verder kan er ook gekeken worden naar commentaren op berichten om te kijken hoe het kind zich gedraagt op Facebook, naar de hoeveelheid posts en naar de vriendenlijst. Dit om te kijken of het kind enkel personen toevoegt die hij/zij echt kent.

Naast dit controleren kunnen moeders ook heel beschermend zijn over hun kinderen. Ze voelen zich vaak aangevallen als ze merken dat hun kind op een bepaalde manier wordt lastiggevallen op Facebook. Een concreet voorbeeld hiervan wordt gegeven door Mama15, zij heeft via Facebook opgemerkt dat er seksueel getinte commentaren op foto's van haar dochter verschenen. Deze commentaren kwamen van vrienden van het vriendje van haar dochter. De moeder gaf de vriend een ultimatum. Ofwel werden de commentaarleverende vrienden *gedefriend* ofwel mocht hij niet meer met haar dochter omgaan. De school werd hier ook over ingelicht

waardoor de jongens enkele dagen geschorst werden wegens hun taalgebruik. Sommige tieners zijn al zeer rijp voor hun leeftijd maar anderen zijn nog zeer onschuldig. Zo vertelde Mama8 dat haar dochter nog niet goed begrijpt dat met de term 'vriendje' ook een liefje bedoeld kan worden. Wanneer haar dochter verduidelijking vroeg bij een foto van een oudere vriendin en haar liefje, werd hier zeer bot op gereageerd. De moeder zag dit en ging net zoals Mama15 haar dochter verdedigen door op de foto te reageren.

Ik las dat en ik had zoiets van goh man ... jij weet toch hoe oud dat meisje is tegen wie dat je bezig bent? En daar heb ik wel op gereageerd (Mama8, 08.03.2015)

Wanneer mama's het wachtwoord van hun kind(eren) weten, hebben zij ook de mogelijkheid om de privéberichten van hun kind(eren) te lezen. Dit wordt gedaan wanneer men ziet dat het kind vriendschapsverzoeken aanvaard heeft van personen waar de moeder geen goed gevoel bij heeft. Dingen die niet door de beugel kunnen, worden gewist en wordt het kind ook over aangesproken. Bij een bepaalde moeder (Mama3) heeft er zich een situatie voorgedaan waarbij ze vond dat ze persoonlijk moest ingrijpen. Haar dochter stond op punt af te spreken met een man die zich jonger voordeed dan hij was. De moeder is zelf een gesprek aangegaan met de man om de dochter te laten zien hoe gemakkelijk je iemand kan misleiden via Facebook.

Conversaties met mannen, van in de 40, dat ik denk dat is niet nodig, ik wis die dan persoonlijk zelf hé. Ik zeg haar dat 's-avonds wel, maar ik zeg dan van die en die heb ik eruit gewist (Mama3, 26.02.2015)

Moeders gaan niet altijd iets met het wachtwoord van hun kind doen. Gewoon de mogelijkheid om in te grijpen, mocht er zich iets raars voordoen, stelt hen gerust. Moeders zeggen dan ook dat het kind recht heeft op zijn privacy en dat zaken geheim houden op die leeftijd normaal is.

7.3.1.1. Redenen tot controle

Nu stellen wij ons de vraag; waarom hechten zoveel moeders belang aan een vorm van controle en toezicht? Uit bovenstaande resultaten blijkt dat moeders bezorgd zijn dat hun kind in aanraking komt met vreemde, al dan niet oudere, personen op Facebook. Hieruit kan een algemene bezorgdheid in verband met pedofilie afgeleid worden, wat het controleren kan verklaren. Toch wordt dit niet expliciet door moeders gerapporteerd.

Iets wat wel zeer duidelijk naar voren kwam uit de interviews is de bezorgdheid rond pesten. Het valt op dat moeders vaak bang zijn dat hun kind met pestgedrag te maken krijgt. Het onderwerp pesten komt vaak aan bod in de media waardoor moeders zich er bewust van zijn dat pesten niet stopt eens de kinderen thuis zijn. Pesten loopt door via sociale media als Facebook en moeders gebruiken Facebook dan ook als middel om eventueel pestgedrag op te sporen. Moeders waarvan het kind gepest wordt of gepest is geweest spreken over de voordelen die Facebook zo met zich meebrengt. Het is namelijk dankzij Facebook dat zij weet hebben van dit pestgedrag. Moeders merken wel dat er iets aan de hand is, maar wanneer ze het kind hierover aanspreken blijft enig reactie uit. Het is dan dat moeders te rade gaan op Facebook en het profiel van het kind gaan bekijken of, indien ze het wachtwoord kennen, de privéberichten zullen openen.

Dus ja dat is wel via Facebook dat ik al heel wat conversaties heb kunnen lezen met dat meisje, waar ik niet zo gediend met ben (Mama3, 26.02.2015)

Ze wou nooit iets zeggen en dan verschijnt er zoiets op Facebook [...] maar daaruit kon ik afleiden dat er iets gaande was (Mama2, 26.02.2015)

Er werd ook nagegaan of deze Facebookcontrole samenging met een vorm van ouderlijke bemiddeling. Hoewel er soms wat regels en restricties verbonden zijn aan het Facebookgebruik (denk hierbij aan de voorwaarden die moeders stellen bij het maken van een Facebookaccount), deze regels worden niet gesteld zonder enige

uitleg te geven over de redenen ervan. Kinderen weten ook vaak dat hun Facebookaccount bekeken wordt, ze weten niet altijd wanneer, maar ze worden er wel altijd van op de hoogte gebracht. Ook wanneer de moeder wijzigingen op het Facebookprofiel van haar kind(eren) aanbrengt of wilt aanbrengen, zal ze dit altijd vertellen aan haar kind(eren) en staven waarom ze dit doet. Men kan dus stellen dat er hier sprake is van een vorm van actieve bemiddeling eerder dan een restrictieve bemiddeling. Restrictieve bemiddeling herkennen we aan het opstellen van regels en limieten zonder enige verdere uitleg hierover. Dat is bij deze moeders nooit het geval, er zal altijd uitgelegd worden waarom ze iets verbieden. Het is misschien net de mogelijkheid tot ingrijpen, tot uitleg verschaffen, dat hen aanzet tot het controleren van het Facebookprofiel. Mochten zij niet gaan controleren, dan zouden zij ook minder mogelijkheden hebben om hun kind(eren) uitleg te geven. Zo haalde een bepaalde moeder (Mama3) aan dat ze graag kon zien welke media haar kinderen gebruiken. Zo kan zij haar kinderen hier actief in begeleiden en zaken laten relativeren. Het kan dus zijn dat dergelijke vorm van mediabegeleiding een andere invulling krijgt wanneer het om Facebook gaat. Namelijk het controleren om op die manier uitleg te kunnen geven indien het fout gaat.

Ik staaf wel waarom ik dat vraag [...] Dat is niet van "je moet dat gewoon doen en klaar". Ik zeg ook wel waarom ik dat vind dat ze dat moet doen (Mama2, 27.02.2015)

Er is iets wat in deze studie niet aan het licht kwam maar wat zeker niet uitgesloten mag worden, namelijk het idee dat kinderen een tweede Facebookprofiel kunnen hebben zonder dat de ouders dit weten. Moeders melden vaak dat hun zoon of dochter weet dat het profiel in de gaten wordt gehouden en dat zij hier geen bezwaar tegen hebben. Ook zeggen moeders vaak dat hun kind(eren) eigenlijk heel weinig op Facebook posten. Dit kunnen eventueel indicatoren zijn die wijzen op een tweede Facebookprofiel. Een bepaalde moeder (Mama7) zag dit gebeuren bij andere kinderen uit haar vriendenlijst. Zij liet haar eigen dochter daarom liefst zo lang mogelijk in de

onwetendheid over de manier waarop een Facebookaccount juist aangemaakt wordt.

Ik denk dat als je gaat beginnen met hoe dat alles geïnstalleerd is [...] dat je kinderen krijgt dat beginnen met een tweede account [...] dan heb je er natuurlijk geen vat niet meer op (Mama7, 07.03.2015)

7.3.2. Nieuwsgierigheid en op de hoogte blijven van het leven van de kinderen

Naast het controle-aspect van Facebook werd ook onderzocht of Facebook gebruikt wordt om het kind te volgen uit nieuwsgierigheid. Dit gebeurde vaak sporadisch aan de hand van foto's die gepost werden of *likes* die het kind deed.

Niet alle moeders gaan hun kind controleren op Facebook. Er wordt in dit geval gezegd alleen maar voor het plezier met hun kinderen bevriend te zijn. Natuurlijk bekijken zij wel eens foto's en posts van hun kind(eren), maar dit gebeurt eerder toevallig, wanneer het op hun nieuwsoverzicht terecht komt bijvoorbeeld.

Nee ik kijk daar zelden naar, als het passeert dan zie ik het maar ik ga niet specifiek op hun profiel zien wat dat er allemaal op staat (Mama13, 15.03.2015)

De mogelijkheid om foto's van hun kinderen te bekijken wordt niet alleen door niet-controlerende moeders aangehaald. Het wordt door de meeste moeders gezien als een manier om van het leven van het kind op de hoogte te blijven. Welke vrienden het heeft, hoe het met vrienden omgaat, wat er op school gedaan wordt, enzovoort. Ook de *likes* die kinderen plaatsen of de links die gepost worden, geven moeders wat inzicht in de wereld en de interesses van het kind.

7.4. Communicatie

Facebook wordt ook gebruikt om met het kind te communiceren. Zo kan Facebook gebruikt worden voor praktische berichtjes of puur voor het plezier. Maar Facebook creëert ook extra kansen binnen het ouderschap.

Moeders krijgen van hun kinderen vaak korte praktische berichtjes. Dit kan zowel binnenshuis als buitenshuis gebeuren. Binnenshuis kunnen kinderen kleine vragen stellen aan de moeder. Bijvoorbeeld of ze langer mogen opblijven of als ze iets willen snoepen. Moeder en kind bevinden zich vaak maar enkele kamers van elkaar wanneer dit gebeurt. Omgekeerd kunnen moeders dit ook doen, bijvoorbeeld om iedereen aan tafel te roepen. Wanneer de communicatie buitenshuis verloopt, is Facebook vaak een manier om met elkaar contact te hebben, bijvoorbeeld wanneer de ouders op vakantie zijn. Facebook vervangt zo het klassieke sms'en, het is persoonlijker doordat er de mogelijkheid bestaat om foto's door te sturen. Facebook kan ook gebruikt worden om iets te vragen of dingen door te sturen waarvan men denkt dat het interessant is voor het kind.

Dat je dan ergens bent en dat je zegt van "Hey dit kleding, wat vind je daarvan? Is het dat wat je zoekt?" (Mama1, 17.02.2015)

Ook de *funfactor* van Facebook speelt een rol. Zo wordt Facebook gebruikt om grappige berichtjes en *emoticons* naar elkaar te versturen (zie bijlage 4a en 4b). Dit kan zowel op het profiel als in een privébericht gebeuren. Moeders kunnen soms ook berichten posten of een status-update plaatsen en hun kind hier in *taggen*. Dit wordt gedaan wanneer ze samen iets leuks meegemaakt hebben of wanneer ze het kind willen steunen (zie bijlage 4c). Er was een moeder die aangaf dat ze zo aan de buitenwereld kon tonen dat het gezin goed overeenkomt. Dit zal verder aangehaald worden in het hoofdstuk rond *impression management*.

Verder krijgt Facebook binnen het ouderschap van enkele moeders een zeer interessante invulling. Zo kan Facebook door hun kind(eren) gebruikt worden om iets te vragen of vertellen wat ze niet

meteen persoonlijk durven zeggen. Facebook blijkt dan een middel om een soort van barrière te overbruggen in die zin dat het voor kinderen misschien makkelijker is om dingen via een chatvenster in te typen dan meteen *face-to-face* met iemand te bespreken. Ook ruzies worden soms via Facebook verder uitgepraat.

Soms gebeurt dat wel is dat het stroef loopt met iets en ja, dat is raar misschien maar bij ons lukt dat dan soms wel is om dat via de chat van Facebook verder uit te praten (Mama3, 27.02.2015)

Facebook lijkt ook vervat te zitten binnen het gezin en de opvoeding, waardoor moeders voor extra uitdagingen kunnen staan binnen hun ouderschap. Discussies tussen broer en zus die zich *offline* voordoen, kunnen ook *online* via Facebook gebeuren. Het nadeel hiervan is dat het zich niet meer binnen de vier muren van het gezin afspeelt, maar dat iedereen meeleeft. Broer en zus kunnen elkaar plagende berichtjes sturen, maar moeders zijn bezorgd over hoe dit overkomt bij de vrienden van hun kind. Wanneer de moeder merkt dat één van haar kinderen openbaar door broer of zus wordt geplaagd, kan ze ertussen komen.

Er wordt ook gelet op het taalgebruik van de kinderen. Moeders durven hun kind(eren) wel eens aanspreken wanneer ze merken dat hun kind(eren) taalfouten maken op Facebook. Het gaat hier dan om algemene spellingfouten maar ook de typische chattaal wordt door moeders gecorrigeerd. Zo zien we dat Facebook ook hier gebruikt wordt binnen de opvoeding van het kind.

Hij zette daar geen eind n achter of echt met een g [...], als je niet wil dat ik commentaar geef op zoiets, dat ik het niet verbeter waar iedereen het ziet, dan schrijf je juist (Mama9, 09.03.2015)

Als er dt fouten zijn, ik zet het niet als commentaar op haar ding, dat is dan via chat, "in dat berichtje staat een dt fout, verbeter dat" (Mama15, 19.03.2015)

Wanneer moeders gescheiden zijn van de vader van hun kind(eren), merken we nog een extra reden voor communicatie op. Facebook

biedt namelijk de mogelijkheid om (geheim) contact te houden met het kind wanneer dit bij de vader verblijft. Het kind kan gevolgd worden aan de hand van foto's en berichten die het post. Maar ook de chatfunctie speelt een belangrijke rol. Moeders kunnen zo toch nog met het kind praten. Dit kan ook via telefoon of sms gebeuren, maar moeders melden dat het via Facebook minder opvalt als er met hen *gechat* wordt.

Als ze bij de papa is, is het gewoon contact hebben met haar, dan is het ook via messenger he. Dan stuurt die 's morgens: "Goemorgen ik ga nu eten" of: "Ik heb dit gedaan" of: "Ik ga dat doen" (Mama11, 13.03.2015)

Als hij dan bij zijn papa is en ik zie dat hij online is dan kan ik zo met hem in contact komen want we mogen niet bellen, we hebben geen ander contact eigenlijk dus op die manier dan wel (Mama13, 15.03.2015)

7.5. Verbondenheid met het kind

Omdat uit literatuur blijkt dat Facebook voor een hogere verbondenheid tussen moeder en kind kan zorgen, werd er gekeken of de moeders in deze studie iets gelijkaardigs ervaren. Hoewel moeders niet expliciet zeggen dat ze zich meer met hun kind verbonden voelen, vinden we tijdens enkele gesprekken wel aanwijzingen terug die hier eventueel aan toegeschreven kunnen worden. Zo kunnen er via Facebook gevoelens van het kind achterhaald worden die het anders niet getoond had volgens een bepaalde moeder (Mama1). Het gaat hier dan over gevoelens geuit in de vorm van teksten. Eén bepaalde moeder (Mama4) spreekt ook over het feit dat Facebook nog extra banden met het kind kan scheppen. Zij haalt als voorbeeld aan: de mogelijkheid om leuke filmpjes of foto's naar elkaar door te sturen. Ook als er van de doelgroep wordt afgeweken, vinden we vormen van meer verbondenheid terug. Er waren namelijk moeders die zich dankzij Facebook toch wat meer verbonden voelden met hun oudere zonen (Mama5 en Mama6). Het bleek hier om vrij gesloten jongens te gaan

die weinig vertellen of moeilijk over gevoelens zullen praten. Mama5 haalde aan dat zij via Facebook te weten kon komen hoe haar zoon zich voelde en via deze weg kon laten merken dat hij bij haar terecht kon. Hetzelfde deed zich voor bij Mama6. Zij voelde zich meer verbonden doordat ze kon zien welke dingen haar zoon *liked* op Facebook of welke liedjes hij post. De vorm van communicatie met het kind kan zo misschien meespelen in het meer verbonden voelen sinds men Facebookvrienden is.

Hij zette dan dikwijls op Facebook van: "Ik voel me zo rot" en zo. Dan daar op reageren omdat ik weet dat dat voor hem makkelijker is. Tegen ons zal hij daar heel weinig over zeggen, over zijn gevoelens (Mama5, 06.03.2015)

7.6. Impression management

Met deze studie werd ook onderzocht of moeders bepaalde privacyaanpassingen ten aanzien van hun kind zouden doen, om zich op een bepaalde manier ten opzichte van hun kind te profileren. Dit bleek echter niet het geval te zijn. Er was maar één moeder (Mama12) die haar kind ging afschermen van wat zij zelf op Facebook post. Dit deed ze echter niet om zich op een bepaalde manier te profileren naar haar kind toe, maar eerder uit voorzorg, zodat de vader niet via het profiel van het kind zaken over haar kon opzoeken. Zo ging zij ook om deze reden niets op het profiel van haar kind posten.

Dat die aan de hand van zijn account toch dingen gaan kunnen gaan zien van mij (Mama12, 14.03.2015)

Verder was er geen enkele moeder die zei dat ze bepaalde zaken voor haar kind(eren) ging verbergen. Dit wordt vaak gedaan onder het motto: "Ze moeten mij nemen zoals ik ben".

Moeders in deze studie schermen hun profiel wel af van de buitenwereld, maar op het profiel zelf gaan ze niet apart aanpassen wat ze met wie gaan delen. Er waren maar enkele moeders die zeiden dat ze bepaalde groepen of personen hadden ingesteld. Hoewel

moeders uitlegden aan hun kinderen hoe ze Facebook moeten gebruiken, kennen sommige zelf niet alle functies op Facebook en hoe deze werken. Ze melden dat ze vaak bij hun zoon of dochter te rade gaan omdat die vaak veel meer over Facebook weten.

Ja dan vraag ik dat hier thuis wel aan de oudste dan "Seg hoe doe je dat of dat" [...] dat is wel fijn om dan die hulp wel in huis te hebben (Mama3, 27.02.2015)

Ook werd er nog een andere manier van privacybeheer vastgesteld bij enkele moeders. Zo werden geposte berichten na verloop van tijd weer verwijderd. Wanneer ze denken dat iedereen de post of de foto gezien of gelezen heeft, wordt hij weer van het Facebookprofiel gehaald. Zo blijft het profiel ordelijk, maar ook het idee dat iets niet voor altijd op Facebook hoeft te staan speelt mee. Sommige moeders willen niet dat mensen kunnen terug graven in het verleden.

Hoewel weinig moeders privacyaanpassingen verrichten, werden er wel andere vormen van mogelijke *impression management* vastgesteld. Namelijk *impression management* in verband met de sociale contacten van de moeder. Zoals eerder aangehaald kunnen moeder en kind op elkaars profiel foto's en berichten posten. Eén moeder (Mama7) vertelde dat ze zo kan laten zien dat haar gezinsleden het goed met elkaar kunnen vinden. Zij ging ook nooit enkel in haar naam iets posten, maar in naam van het gezin. In elke post of foto werd ook haar man en dochter *getagged*. Ze kon niet goed verklaren waarom ze dat deed, het was een gewoonte geworden.

Ik post altijd in ons drie namen, altijd. Ik post nooit iets in mijn naam alleen, dat is altijd in naam van het gezin eigenlijk (Mama7, 07.03.2015)

Er was ook een moeder (Mama15) die bepaalde zaken gewoon niet meer ging posten nu ze Facebookvriend met haar dochter is. Terwijl vroeger statussen gepost konden worden over haar dochter, wanneer die iets grappig had gezegd, wordt dit nu vermeden omdat de dochter meeleeft.

8. Discussie

Met deze studie werd er getracht een antwoord te verkrijgen op de onderzoeksvraag: Welke rol speelt Facebook binnen het ouderschap van moeders met tieners? Op basis van de literatuur werden er enkele aandachtspunten gevonden die gebruikt werden om deze onderzoeksvraag te beantwoorden. Zo werd er geprobeerd te achterhalen of moeders met tieners behoefte hebben aan sociale steun en of ze hier Facebook voor gebruiken. Zo blijkt uit het literatuuronderzoek dat moeders met jonge kinderen sociale steun via Facebook kunnen verkrijgen (Gibson & Hanson, 2013; Morris, 2014). Dit bleek voor de moeders uit de huidige studie niet het geval te zijn. Zoals Vitak e.a. (2011) aanhalen, kan dit komen doordat vrienden en familie een brede waaier aan communicatiekanalen hebben die ze kunnen gebruiken om steun gerelateerde communicatie te verspreiden en bestaat de kans dat het daarom minder via Facebook gebeurt. Hoewel we in deze studie niet echt aanwijzingen gevonden hebben die duiden op het verkrijgen van sociale steun via Facebook, mogen we dit niet uitsluiten. Moeders zijn zich bewust van het feit dat hun kinderen meelezen op Facebook en zullen er daarom misschien geen steunzoekende berichten op plaatsen. Moeders uit deze studie gaan ook geen privacyaanpassingen ten aanzien van hun kind instellen. Het kan zijn dat moeders die wel privacyinstellingen ten opzichte van hun kind instellen, wel steungerelateerde zaken posten op Facebook. Maar het kan natuurlijk ook zijn dat moeders met tieners gewoon minder behoefte hebben aan sociale steun dan moeders met jonge kinderen. Zo wordt er in de literatuur aangehaald dat jonge moeders zich vaak afgesloten voelen van de buitenwereld (Barclay e.a., 1997; Gibson & Hanson, 2013). Moeders met tieners zijn vaak weer aan het werk, de kinderen zijn groter, ze zijn omringd door hun gezin. Dit kan meespelen in hun nood aan sociale steun.

Hoewel jonge moeders vaak op zoek zijn naar tips en advies rond het ouderschap (Bernhardt & Felter, 2004; Brady & Guerin, 2010; Gibson & Hanson, 2013; Morris, 2014), lijken moeders met tieners voldoende vertrouwen te hebben in hun opvoeding. Facebook fungeert eerder als praktisch hulpmiddel in hun dagelijks leven als

moeder. Facebook vormt een vast onderdeel binnen het leven en dat laat sporen na in het moederschap. Wanneer kinderen op Facebook gaan, vervullen moeders hun taak als moeder niet enkel meer *offline* maar ook *online*. Dit gebeurt al bij het aanmaken van het Facebookprofiel van het kind. Er wordt uitgelegd hoe Facebook gebruikt moet worden. Net zoals in een studie van Dowdell (2013) werden er regels opgesteld wat betreft het chatten met vreemden. Maar ook zoals Yardi & Bruckman (2011) al vaststelden, wordt het Facebookgebruik gecontroleerd door het opvragen van wachtwoorden en/of de voorwaarde te stellen dat men Facebookvrienden mag worden. Moeders hebben dus graag een zekere controle over het Facebookprofiel van hun kind(eren). Net zoals in de studie van Madden e.a. (2012) zijn ook hier moeders bezorgd over met wie hun kinderen communiceren op Facebook. Het toevoegen van het kind op Facebook geeft de ouder de kans om te kijken wat het kind via deze website post en om hier ook over te praten wanneer de informatie ongepast blijkt te zijn (Madden e.a., 2012). Moeders in de huidige studie willen hun kind(eren) beschermen voor allerlei, al dan niet onveilige, *online*-ervaringen. Bijvoorbeeld wanneer het kind onrespectvol behandeld wordt, wanneer men vreemden toevoegt, wanneer men gepest wordt, ... Het hebben van het wachtwoord van het kind zorgt hier voor een geruststelling bij de moeder: het idee dat ze kan ingrijpen indien ze dit nodig acht. In een studie van Yardi & Bruckman (2011) vertrouwen ouders ook op oudere broers of zussen wat de internetcontrole van hun kind(eren) betrof. Iets gelijkaardigs doet zich voor in deze studie. Oudere broers of zussen helpen hun jongere broer of zus met Facebook. Het is niet zo zeer dat moeders hun oudere kinderen zullen inschakelen om te controleren, maar ze vertrouwen er wel op dat ze helpen het profiel wat te beveiligen voor de buitenwereld.

Veel moeders in deze studie hechten belang aan een vorm van toezicht en controle. Hun bezorgdheid rond pesten speelt hier een verklarende rol in. Wanneer de moeder *offline* merkt dat er iets aan de hand is met het kind maar hier niets over zegt, zal er *online* naar antwoorden gezocht worden. Ook de ouderlijke bemiddeling van de moeder kan een nieuwe *online*-invulling krijgen. Het kan zijn dat

controleren via Facebook een nieuwe vorm van actieve mediatie is. Het is volgens ons net de mogelijkheid tot controle wat moeders in staat stelt om uitleg te verschaffen indien er iets fout loopt. Deze resultaten moeten echter wel met de nodige voorzichtigheid behandeld worden. Het kan zijn dat moeders zich voordeden als 'goede' moeder en daarom rapporteerden dat zij hun kind gingen controleren, beschermen of aanspreken bij zorgwekkende berichten.

Moeders hebben ook een gezonde dosis nieuwsgierigheid naar het leven van het kind. Via Facebook kan men zien wat er speelt binnen de leefwereld van het kind. Deze mogelijkheid zorgt volgens enkele studies (Coyne e.a., 2014) ook voor een verhoogde verbondenheid tussen moeder en kind. Hoewel de moeders in de huidige studie niet expliciet aangeven zich meer met hun kinderen verbonden te voelen, zijn er wel een paar zaken naar boven gekomen die hier wel op kunnen wijzen. Zo kunnen moeders via Facebook de meer verborgen gevoelens van hun kind te weten komen. Maar ook wanneer er van de doelgroep wordt afgeweken, zijn er indicaties van een hoger gevoel van verbondenheid terug te vinden. Zo zijn er gelijkenissen met een studie van Kanter e.a. (2012) die een verhoogde verbondenheid vaststelden bij jong volwassenen indien de huidige relatie met de moeder slecht was. In de huidige studie spraken moeders niet zozeer over een slechte relatie met het kind maar wel over een gesloten vorm van communicatie. De vorm van communicatie was ook een terugkerend element in de literatuurstudie. Zo gaan jongeren die een open vorm van communicatie hebben met hun moeder, hun moeder eerder toevoegen op Facebook zonder profielaanpassingen te verrichten (Ball e.a., 2013; Child & Westermann, 2013). Zo kan het zijn dat de bestaande vorm van communicatie tussen moeder en kind ook kan meespelen in het al dan niet meer verbonden voelen met het kind via Facebook.

Padila-Walker e.a. (2012) halen aan dat gegeven de populariteit van sociale netwerksites bij jongeren, toekomstig onderzoek zou moeten nagaan hoe ouders deze sites gebruiken om te communiceren met hun kinderen. Zo wordt Facebook in de huidige studie inderdaad gebruikt om te communiceren met het kind. De rol van de moeder trekt zich ook hier *online* door. Facebook wordt gebruikt als

communicatiemiddel binnen het ouderschap, zowel puur praktisch als meer opvoeding gerelateerd. Zo fungeert de moeder als een soort *watchdog* binnen het gezin: online discussies tussen broer en zus worden opgevolgd, spellingfouten worden gecorrigeerd,... Facebook creëert zo ook extra kansen binnen het moederschap. Er kunnen gesprekken aangegaan worden die *face-to-face* moeilijk zijn, maar ook voor gescheiden moeders creëert Facebook nog een extra kans. Zij kunnen dankzij Facebook in contact blijven met hun kind wanneer het bij de vader verblijft.

Ball e.a. (2013) halen aan dat het interessant kan zijn om te kijken of ouders hun privacyinstellingen aanpassen om een bepaald beeld naar hun kinderen toe te projecteren. Dit bleek in de huidige studie niet het geval te zijn. Moeders doen over het algemeen weinig privacyaanpassingen naar vrienden toe, ook niet naar hun kinderen toe. De literatuur haalt aan dat jongeren geen privacyaanpassingen aan hun profiel aanbrengen bij het toevoegen van de ouders indien zij een open vorm van communicatie hanteren (Ball e.a., 2013; Child & Westermann, 2013). Zo kan ook het omgekeerde waar zijn, namelijk dat de moeders in deze studie geen privacyaanpassingen aan hun profiel aanbrengen omdat zij open communiceren met hun kind. Hoewel dit niet rechtstreeks gemeten werd, vertelden moeders wel over het feit dat ze een goede relatie met het kind hadden en alles verteld kon worden (tenzij afgeweken van de doelgroep). Naast het al dan niet open met elkaar communiceren, moet ook de kennis van de moeders over de privacyfuncties van Facebook in rekening gebracht worden. Tijdens de interviews kwam er meermaals aan het licht dat moeders niet altijd evenveel weten over de functies van Facebook. Het kan zijn dat moeders meer privacyaanpassingen zouden doen indien zij hier meer kennis over hebben. Wel kunnen moeders, los van de privacyinstellingen, op een andere manier een beeld van zichzelf construeren naar vrienden en familie toe. Zo werd in een studie van Kumar en Schoenebeck (2015) vastgesteld dat moeders aan de hand van foto's een weloverwogen beeld van zichzelf kunnen creëren. Zo ging er een moeder in de huidige studie zaken posten in naam van het gezin om zich te profileren als goed functionerend gezin.

8.1. Limitaties van het huidige onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek

Aan dit onderzoek zijn enkele limitaties verbonden. Ten eerste blijft dit onderzoek vrij beperkt. Het geeft inzicht in het perspectief van de ondervraagde moeders, maar we kunnen niet veralgemenen naar een volledige populatie. Dit onderzoek is niet statistisch representatief, het geeft enkel een indicatie van wat er leeft in de doelgroep. Het zou dan ook aangewezen zijn om dit onderzoek verder te zetten met een kwantitatief onderzoek. Zo zijn er in deze studie indicaties gevonden die wijzen op een hogere verbondenheid die via een kwantitatieve studie beter getest kunnen worden. Ook de verschillende aspecten van Facebook als communicatiemiddel lijken interessant om verder te onderzoeken, maar ook Facebook als mediatiepraktijk kan nog verder en dieper onderzocht worden. Hoewel er in deze studie geen link gevonden werd met Facebook als hulpmiddel bij het vinden van steun en advies, lijkt het toch interessant om ook hier kwantitatief onderzoek naar te voeren om dit al dan niet te kunnen uitsluiten. Er is nog maar weinig specifiek onderzoek rond het Facebookgebruik van moeders met tieners. Deze studie was deels explorerend, kwantitatief onderzoek is nodig om de gevonden kennis verder hard te maken.

Ten tweede werd er gewerkt met een doelgerichte steekproef waardoor respondenten niet op toevalsbasis geselecteerd werden. Het grootste deel van de respondenten werd verzameld via oproepen in Facebookgroepen, wat een vertekening in de data tot gevolg kan hebben. Daarnaast waren de respondenten voornamelijk afkomstig uit de provincie Vlaams-Brabant, op één uitzondering na. Dit kan verbeterd worden door steekproeven te nemen op toevalsbasis, gericht op respondenten uit verschillende provincies. Ook dient er meer gevarieerd te worden op bepaalde kenmerken. Zo kwam er in deze studie een interessant patroon bij gescheiden moeders naar voren. Toekomstig onderzoek zou er voor kunnen kiezen om meer gescheiden moeders op te nemen in de steekproef. Verder zou er in toekomstig onderzoek ook specifiek gezocht kunnen worden naar moeders die bewust privacyaanpassingen op Facebook uitvoeren.

Ten derde moet er ook rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat moeders sociaal wenselijk geantwoord hebben in de

interviews. Hoewel er steeds benadrukt werd dat vragen niet beantwoord moesten worden en alles anoniem gerapporteerd zou worden, kan het zijn dat moeders op sommige vragen toch niet wisten te antwoorden en daarom sociaal wenselijk gereageerd hebben. Hierop aansluitend moet er ook vermeld worden dat de drie interviews afgenomen via Skype en telefoon minder mogelijkheden boden wat het doorvragen betreft. Dit doordat het moeilijk was om lichaamstaal te lezen en interpreteren.

Als laatste punt moet het belang van toekomstig onderzoek benadrukt worden. Zo is het nodig om ook de kant van de kinderen rond dit topic te bevragen. Hoe ervaren zij de controle van hun moeder? Zo kan het zijn dat zij dit omzeilen door middel van een tweede Facebookaccount zonder de ouders dit weten. Maar ook, hoe ervaren zij de online vriendschap met hun moeder? Zo lijkt het nuttig om te bekijken of de gepercipieerde voordelen voor de moeder ook zo ervaren worden door de kinderen. Verder kan het ook interessant zijn om het gegeven 'moeders met tieners op Facebook' van een andere kant te belichten, namelijk moeders die bewust kiezen om hun kind(eren) niet op Facebook toe te voegen.

9. Algemeen besluit

Dit onderzoek had als doel te weten te komen welke rol Facebook speelt binnen het moederschap van moeders met jonge tieners. Het onderzoek werd uitgevoerd bij 16 moeders. Data werd verzameld aan de hand van diepte-interviews met behulp van een topiclijst. Om de onderzoeksvraag "Welke rol speelt Facebook binnen het moederschap van moeders met tieners?" te kunnen beantwoorden werd er vertrokken vanuit zeven aandachtspunten gevonden in de literatuur:

- Hebben moeders met tieners nog behoefte aan sociale steun en welke rol speelt Facebook hierin?
- Zijn moeders met tieners nog op zoek naar tips en advies binnen hun ouderschap en wordt Facebook hiervoor gebruikt?
- Wordt Facebook gebruikt om het kind te controleren/monitoren?
- Wordt het kind eerder uit nieuwsgierigheid gevolgd?

- In welke mate gebruiken moeders Facebook als communicatiemiddel?
- Hoe ziet de relatie tussen moeder en kind eruit sinds men Facebookvrienden geworden is?
- In welke mate doen moeders aan *impression management* met behulp van privacyinstellingen?

We besluiten dat Facebook verschillende mogelijkheden biedt binnen het ouderschap van moeders met tieners. Hoewel zij Facebook niet lijken te gebruiken voor het verkrijgen van steun en advies, krijgt Facebook een meer praktische invulling binnen hun ouderschap. Zo kunnen Facebookgroepen gebruikt worden om praktische zaken te vragen of er kan contact gezocht worden met moeders van de klasgenoten van het kind.

Hiernaast speelt het Facebookvriend zijn met hun kind(eren) ook een rol binnen hun ouderschap. Op die manier kunnen zij het Facebookgebruik van hun kind(eren) wat in het oog houden en ingrijpen indien nodig. Zo wordt de vriendenlijst bekeken, de geplaatste foto's en berichten, en indien men het wachtwoord heeft ook de privéberichten die het kind verstuurt. Wel proberen moeders deze controle wat te beperken en dit enkel te doen wanneer ze het nodig achten. Deze controle kan gelinkt worden aan een bezorgdheid rond pestgedrag. Naast de bezorgdheid rond pesten werd er ook een link gevonden met een vorm van ouderlijke bemiddeling, namelijk de actieve mediatie. Moeders zullen altijd uitleggen waarom zij bepaalde regels opstellen of bepaalde dingen verbieden. Wanneer zij actief zullen controleren biedt hen dat de mogelijkheid om zaken uit te leggen.

Maar Facebook wordt niet enkel en alleen gebruikt om het kind te controleren, het kind kan ook gevolgd worden puur uit nieuwsgierigheid. Facebook is dan een manier om te zien wat er in de wereld van het kind leeft.

Facebook wordt ook gebruikt om met het kind te communiceren. Dit voor verschillende doeleinden. Namelijk de praktische, sms vervangende berichtjes werden aangehaald, maar ook de *funfactor* speelde een rol. Facebook als een communicatiemiddel creëerde ook extra kansen binnen het ouderschap en de opvoeding van het kind.

Wanneer moeders gescheiden, zijn krijgt Facebook nog een extra rol, namelijk de mogelijkheid om contact te houden met het kind wanneer het bij de vader verblijft.

Wat de relatie met het kind betreft, merkten moeders geen veranderingen op. Toch werden er in de interviews enkele indicaties gevonden die op een hoger gevoel van verbondenheid met het kind kunnen duiden.

Wat de *impression management* van de moeder aangaat, werd er vastgesteld dat moeders over het algemeen weinig privacyaanpassingen zullen doen naar vrienden toe, ook niet naar hun kinderen toe. Er kan wel op een andere manier aan *impression management* gedaan worden, namelijk zichzelf voordoen als goed functionerend gezin.

Hieruit kan worden geconcludeerd dat Facebook verscheidene rollen kan spelen binnen het moederschap van moeders met tieners. Facebook vormt een onderdeel van het dagelijks leven waardoor Facebook zich ook een weg baant binnen het ouderschap van moeders. De rol van moeder krijgt ook een *online*-invulling wanneer kinderen hun weg vinden naar Facebook. Verder onderzoek rond dit thema is nodig om een duidelijker beeld te krijgen van de in deze studie gevonden patronen.

10. Referenties

- Arthur, S., & Nazroo, J. (2003). Designing Fieldwork Strategies and Materials. In J. Ritch, & J. Lewis (Eds.), *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers* (pp. 109-137). London: SAGE Publications Ltd.
- Ball, H., Wanzer, M.B., & Servoss, T.J. (2013). Parent-Child Communication on Facebook: Family Communication Patterns and Young Adults' Decisions to "Friend" Parents. *Communication Quarterly*, *61*(5), pp. 615-629.
- Balswick, J.O., & Macrides, C. (1975). Parental Stimulus for Adolescent Rebellion. *Adolescence*, *10*(38), pp. 253-266.
- Barclay, L., Everitt, L., Rogan, F., Schmied, V., & Wyllie, A. (1997). Becoming a mother: an analysis of women's experience of early motherhood. *Journal of Advanced Nursing*, *25*(), pp. 719-728.
- Bargh, J. A., & McKenna, K.Y.A. (2004). The Internet and Social Life. *Annual Review of Psychology*, *55*(1), pp. 573-590.
- Bartholomew, M. K., Schoppe-Sullivan, S. J., Glassman, M., Kamp Dush, C., & Sullivan, J. (2012). New parents' Facebook use at the transition to parenthood. *Family Relations*, *61*(), pp. 455-469.
- Bernhardt, J.M., & Felter, E.M. (2004). Online pediatric information seeking among mothers of young children: results from a qualitative study using focus groups. *Journal of Medical Internet Research*, *6*(1), z.p.
- boyd, d.m., Ellison, N.B. (2008). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *13*(), pp. 210-230.
- Brady, E., & Guerin, S. (2010). "Not the romantic, all happy, cooey coo experience": a qualitative analysis of interactions on an Irish parenting website. *Family Relations*, *59*(), pp. 14-27.
- Burke, M., Adamic, L. A., & Marciniak, K. (2013) *Families on Facebook*. Paper gepresenteerd op Seventh International AAAI Conference on Weblogs and Social Media van 08-11.07.2013 in Cambridge, Massachusetts, USA.

- Child, J.T., Haridakis, P. M., & Petronio, S. (2012). Blogging privacy rule orientations, privacy management, and content deletion practices: The variability of online privacy management activity at different stages of social media use. *Computers in Human Behavior*, 28(), pp. 1859-1872.
- Child, J.T., Petronio, S., Agyeman-Budu, E.A., & Westermann, D.A. (2011). Blog scrubbing: Exploring triggers that change privacy rules. *Computers in Human Behavior*, 27(), pp. 2017-2027.
- Child, J.T., & Westermann, D.A. (2013). Let's Be Facebook Friends: Exploring Parental Facebook Friend Requests from a Communication Privacy Management (CPM) Perspective. *Journal of Family Communication*, 13(), pp. 46-59.
- Clark, D.B., Thatcher, D.L., & Maisto, S.A. (2004). Adolescent Neglect and Alcohol Use Disorders in Two-Parent Families. *Child Maltreatment*, 9(4), pp. 357-370.
- Coleman, J.S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology*, 94(), pp. 95-120.
- Corbin, J., & Strauss, A. (1990). Grounded Theory Research: Procedures, Canons and Evaluative Criteria. *Zeitschrift für Soziologie*, 19(6), pp. 418-427.
- Coyne, S.M., Padilla-Walker, L.M., Day, R.D., Harper, J. & Stockdale, L. (2014). A Friend Request from Dear Old Dad: Associations Between Parent-Child Social Networking and Adolescent Outcomes. *Cyberpsychology, Behavior And Social Networking*, 17(1), pp. 8-13.
- Coyne, S.M., Padilla-Walker, L.M., Fraser, A.M., Fellow, K., & Day, R.D. (2014). "Media Time = Family Time": Positive Media Use in Families With Adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 29(5), pp. 663-688.
- Doty, J., & Dworkin, J. (2014). Parents' of adolescents use of social networking sites. *Computers in Human Behavior*, 33(), pp. 349-355.
- Dowdell, E.B. (2013). Use of the Internet by parents of middle school students: Internet rules, risky behaviours and online

- concerns. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 20(), pp. 9-16.
- Dreentea, P., & Moren-Cross, J.L. (2005). Social capital and social support on the web: the case of an internet mother site. *Sociology of Health and Illness*, 27(), pp. 920-943.
- Ellison, N.B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The Benefits of Facebook "Friends": Social Capital and College Students' Use of Online Social Networks. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(), pp. 1143-1168.
- Fingerman, K.L. (2009). Consequential Strangers and Peripheral Ties: The Importance of Unimportant Relationships. *Journal of Family Theory and Review*, 1(), pp. 69-86.
- Garcia-Mainar, I., Molina, J.A., & Montuenga, V.M. (2011). Gender Differences in Childcare: Time Allocation in Five European Countries. *Feminist Economics*, 17(1), pp. 119-150.
- Gibson, L., & Hanson, V.L. (2013). 'Digital Motherhood': how does technology support new mothers? Paper gepresenteerd op CHI 2013: changing perspectives 27.04-02.05.2013 in Parijs, Frankrijk.
- Granovetter, M. (1983). The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited. *Sociological Theory*, 1(), pp. 201-233.
- Greydanus, D.E., Pratt, H.D., Patel, D.R., & Sloane, M.A. (1997). The rebellious adolescent: Evaluation and Management of Oppositional and Conduct Disorders. *Adolescent Medicine*, 44(6), pp. 1457-1485.
- Hall, W., & Irvine V. (2009). E-communication among mother of infants and toddlers in a community-based cohort: a content analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 65(1), pp. 175-183.
- Hargittai, E. (2008). Whose Space? Differences Among Users and Non-Users of Social Networks Sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(), pp. 276-297.
- Hawk, S.T., Keijsers, L., Hale, W.W., & Meeus, W. (2009). Mind Your Own Business! Longitudinal Relations Between Perceived Privacy Invasion and Adolescent-Parent Conflict. *Journal of Family Psychology*, 23(4), pp. 511-520.

- Haythornthwaite, C. (2005). Social networks and internet connectivity effects. *Information, Communication & Society*, 8(2), pp. 125-147.
- Helliwell, J.F., & Putnam, R.D. (2004). The social context of well-being. *Philosophical Transactions of the Royal Society*, 359(1449), pp. 1435-1446.
- Jang, J., & Dworkin, J. (2014). Does social network site use matter for mothers? Implications for bonding and bridging social capital. *Computers in Human Behavior*, 35(), pp. 489- 495.
- Joinson, A.N. (2008). 'Looking at', 'Looking up' or 'Keeping up with' People? *Motives and Uses of Facebook*. Paper gepresenteerd op CHI 2008: Online Social Networks 05-10.04.2008 in Florence, Italië.
- Kanter, M., Afifi, T., & Robbins, S. (2012). The Impact of Parents "Friending" Their Young Adult Child on Facebook on Perceptions of Parental Privacy Invasions and Parent - Child Relationship Quality. *Journal of Communication*, 62(), pp. 900-917.
- Koch, L.C., Niesz, T., & McCarthy, H. (2014). Understanding and Reporting Qualitative Research: An Analytical Review and Recommendations for Submitting Authors. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 57(3), pp. 131-143.
- Kumar, P., & Schoenebeck, S. (2015). *The modern day baby book: enacting good mothering and stewarding privacy on Facebook*. Paper gepresenteerd op ACM conference on Computer Supported Cooperative Work and Social Computing van 14-18.05.2015 in Vancouver, Canada.
- Lee, S. (2012). Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom? *New media & society*, 0(0), pp. 1-16.
- Lee, S., & Chae, Y. (2007). Children's Internet Use in a Family Context: Influence on Family Relationships and Parental Mediation. *CyberPsychology & Behavior*, 10(5), pp. 640-644.
- Legard, R., Keegan, J., & Ward, K. (2003). In-depth Interviews. In J. Ritchie, & J. Lewis (Reds.), *Qualitative Research*

- Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers* (pp. 138-169). London: SAGE Publications Ltd.
- Liau, A.K., Khoo, A., & Ang, P.H. (2008). Parental Awareness and Monitoring of Adolescent Internet Use. *Curr Psychol*, 27(), pp. 217-233.
- Livingstone, S., & Helsper, E.J. (2008). Parental Mediation of Children's Internet Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), pp. 581-599.
- Lye, D.N. (1996). Adult-Child Parent Relationships. *Annual Review of Sociology*, 22(), pp. 79-102.
- Madden, M., Lenhart, A., Cortesi, S., Gasser, U., Duggan, M., Smith, A., & Beaton, M. (21.05.2013). *Teens, Social Media, and Privacy*. [13.12.2014, PewResearch Internet Project: <http://www.pewinternet.org/2013/05/21/teens-social-media-and-privacy/>].
- Madden, M., Cortesi, S., Gasser, U., Lenhart, A., & Duggan, M. (20.11.2012). *Parents, teens and online privacy*. [26.11.2014, PewResearch Internet Project: <http://www.pewinternet.org/2012/11/20/parents-teens-and-online-privacy/>].
- Madge, C., & O'Connor, H. (2006). Parenting gone wired: empowerment of new mothers on the internet? *Social & Cultural Geography*, 7(2), pp. 199-220.
- McDaniel, B.T., Coyne, S.M., & Holmes, E.K. (2012). New Mothers and Media Use: Associations Between Blogging, Social Networking, and Maternal Well-Being. *Matern Child Health J*, 16(), pp. 1509-1517.
- Mesch, G.S. (2003). The Family and the Internet: The Israeli Case. *Social Science Quarterly*, 84(4), pp. 1038-1050.
- Miller, A.D., & Edwards, W.K. (2007). *Give and Take: A Study of Consumer Photo-Sharing Culture and Practice*. Paper gepresenteerd op CHI 2007: Photo Sharing 28.04-03.05.2007 in San Jose, USA.
- Morris, M.R. (2014). *Social Network Site Use by Mothers of Young Children*. Paper gepresenteerd op CSCW' 14 van 15-19.02.2014 in Baltimore, USA.

- Nathanson, A.I. (1999). Identifying and Explaining the Relationship Between Parental Mediation and Children's Aggression. *Communication Research*, 26(2), pp. 124-143.
- Nathanson, A.I. (2001). Parent and Child Perspectives on the Presence and Meaning of Parental Television Mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45(2), pp. 201-220.
- Nathanson, A.I., Eveland, W.P., Park, H., & Paul, B. (2002). Perceived Media Influence and Efficacy as Predictors of Caregivers' Protective Behaviors. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46(3), pp. 385-410.
- Nichols, S., Nixon, H., Pudney, V., & Jurvansuu, S. (2009). Parents resourcing children's early development and learning. *Early Years*, 29(2), pp. 147-161.
- O'Connor, H., & Madge, C. (2004). 'My mum is thirty years out of date': the role of the internet in the transition to motherhood. *Community, Work & Family*, 7(3), pp. 351-369.
- Opgenhaffen, M., Vandenbosch, L., Eggermont, S., & Frison, E. (2012). Parental mediation of television viewing in the context of changing parent-child relationships: A latent growth curve analysis in early and middle adolescence. *Journal of Children and Media*, 6(4), pp. 2-16.
- Padila-Walker, L.M., Coyne, S.M., & Fraser, A.M. (2012). Getting a High-Speed Family Connection: Associations Between Family Media Use and Family Connection. *Family Relations*, 61(), pp. 426-440.
- Paxton, P. (1999). Is Social Capital Declining in the United States? A Multiple Indicator Assessment. *The American Journal of Sociology*, 105(1), pp. 88-127.
- Plantin, L., & Daneback, K. (2009). Parenthood, information and support on the internet: a literature review of research on parents and professionals online. *BMC Family Practice*, 10(34), pp. 1-12.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

- Ritchie, J., Lewis, J., & Elam, G. (2003). Designing and Selecting Samples. In J. Ritchie, & J. Lewis (Eds.), *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers* (pp. 77-108). London: SAGE Publications Ltd.
- Shin, W., & Huh, J. (2011). Parental mediation of teenagers' video game playing: Antecedents and consequences. *New media & society, 13*(6), pp. 945-962.
- Tein, J., Roosa, M.W., & Michaels, M. (1994). Agreement between Parent and Child Reports on Parental Behaviors. *Journal of Marriage and Family, 56*(2), pp. 341-355.
- Vandewater, E.A., Park, S., Huang, X., & Wartella, E.A. (2005). "No-You Can't Watch That": Parental Rules and Young Children's Media Use. *American Behavioral Scientist, 48*(5), pp. 608-623.
- Vitak, J., Ellison, N.B., & Steinfield, C. (2011). *The Ties That Bond: Re-Examining the Relationship between Facebook Use and Bonding Social Capital*. Paper presented at the 44th Hawai'i International Conference on System Sciences van 04-07.01.2011 in Hawai'i.
- Waizenhofer, R.N., Buchanan, C.M., Jackson-Newsom, J. (2004). Mothers' and Fathers' Knowledge of Adolescents' Daily Activities: Its Sources and Its Links With Adolescent Adjustment. *Journal of Family Psychology, 18*(2), pp. 348-360.
- Walker, S.K., Dworkin, J., & Connell, J.H. (2011). Variation in parent use of information and communications technology: does quantity matter? *Family & Consumer Sciences Research Journal, 40*(2). pp. 106-119.
- Wang, R., Bianchi, S.M., & Raley, S.B. (2005). Teenagers' Internet Use and Family Rules: A Research Note. *Journal of Marriage and Family, 67*(5), pp. 1249-1258.
- Warren, R. (2003). Parental Mediation of Preschool Children's Television Viewing. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 47*(3), pp. 394-417.

- West, A., Lewis, J., & Currie, P. (2009). Student's Facebook 'friends': public and private spheres. *Journal of Youth Studies*, 12(6), pp. 615-627.
- Williams, A.L., & Merten, M.J. (2011). iFamily: internet and social media technology in the family context. *Family & Consumer Sciences Research Journal*, 40(2), pp. 150-170.
- Wood, J.T. (2010). *Gendered Lives: Communication, Gender, & Culture*. Boston: Wadsworth
- Yardi, S., & Bruckman, A. (2011). *Social and Technical Challenges in Parenting Teens' Social Media Use*. Paper gepresenteerd op CHI 2011 van 07-12.05.2011 in Vancouver, Canada.
- Young, K. (2011). Social Ties, Social Networks and the Facebook Experience. *International Journal of Emerging Technologies and Society*, 9(1), pp. 20-34.

11. Bijlagen

Bijlage 1: topiclijst

- Controle/uitstallen opnamemateriaal
- Verwelkomen respondent
- Jezelf voorstellen
- Uitleg doel van interview (maar let op reactiviteit en sociale wenselijkheid)
- Confidentialiteit benadrukken

Ik ben Viktorien van Loon, studente communicatiewetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Dit diepte-interview vindt plaats in het kader van mijn masterproef: "Facebook mama's: Een kwalitatieve studie naar het Facebook gebruik van moeders met tieners". Er zijn geen juiste of foute antwoorden op mijn vragen. In dit onderzoek staat uw persoonlijke mening centraal. Alles wat hier verteld wordt zal in vertrouwen behandeld worden en uw gegevens zullen anoniem gerapporteerd worden. Daarnaast wil ik u vragen of u akkoord gaat dat dit gesprek met een bandopnemer wordt opgenomen? De opname van het gesprek heeft enkel en alleen tot doel het later verwerken van het interview te vergemakkelijken. Het diepte-interview zal maximum een uur/uur en half duren. Wanneer u zich, op welk moment ook, ongemakkelijk voelt of wenst te stoppen met het interview mag u dit steeds melden. Antwoorden is niet verplicht. Heeft u nog vragen voor mij?

Inleidend gesprek/persoonlijke gegevens

- Leeftijd
- Burgerlijke stand
- Aantal kinderen + leeftijd kinderen
- Beroep

Topic 1: Facebook ervaring

- Wanneer was het dat je voor het eerst Facebook begon te gebruiken? Over laten vertellen. Is dat nu nog altijd hetzelfde of zijn er dingen verandert?

- Wat zijn de motivaties?

Doorvragen indien nodig:

- *Weet ze nog waarom ze juist Facebook ging gebruiken?*
- *Hoe vaak gebruikt ze Facebook? Elke dag, elke week?*
- *Hoe belangrijk is Facebook ?*
- *Uit wat voor soort vrienden bestaat haar vriendenlijst. Vrienden, familie, collega's, kennissen, mensen die ze niet kent?*
- *Waarvoor wordt Facebook vooral gebruikt? Welke activiteiten worden gedaan op Facebook?*

Topic 2: Facebook binnen ouderschap

- Zou je kunnen omschrijven welke rol Facebook speelt binnen je moederschap?
- Zou je een voorbeeld kunnen geven van een moment waarop je Facebook gebruikt hebt voor je ouderschap?

Doorvragen indien nodig:

- *Welke rol hebben familie/vrienden binnen je ouderschap?*
- *Hoe plaats je Facebook hier in?*
- *Heeft ze nood aan raad, meningen, opinies van familie/vrienden wat het ouderschap betreft? Speelt Facebook hier een rol in?*
- *Kan je een voorbeeld geven van de laatste keer dat je feedback kreeg over je moederschap? (doorvragen: vinden ze dit belangrijk, of dit ook via Facebook gebeurd)*
- *Vindt ze (positieve) feedback belangrijk? Verkrijgt ze dit via Facebook? (comments, likes)*
- *of: kan je een voorbeeld geven van de laatste keer dat je het gevoel had goed bezig te zijn als moeder?*
- *Ben je soms op zoek naar handige tips of info rond het ouderschap? (doorvragen: Facebook, andere moeders)*
- *Haalt ze informatie van Facebook over het ouderschap?*
- *Worden er andere moeders via Facebook gecontacteerd hier voor?*

Topic 3: Facebook & communicatie

- Wordt Facebook gebruikt om te communiceren met vrienden/familie?
Hoe? Chat? Berichten posten op profiel?
- Heeft ze haar kind(eren) toegevoegd of het kind haar?
- Indien zij: met welke doeleinden?
- Indien het kind: wat dacht je toen?
- Hoe verloopt de communicatie met het kind (offline)
- Wordt Facebook gebruikt om te praten met het kind(eren)?
Via chat?
Wanneer juist?
Over wat wordt er dan zoal gepraat?

Doelvragen indien nodig:

- *Bekijkt ze wel eens het profiel, de foto's van haar kind(eren)?
Hoe voelt ze zich hier bij?
Motivaties?*
- *Post ze ook wel eens iets op het profiel van haar kind(eren)?
Wat juist? Meer over laten vertellen*
- *Tagged ze haar kind(eren) op foto's?
Ja --> waarom? uitlokken van gesprek met kind?*
- *Hoe is de relatie met het kind sinds men "Facebookvriend" is?*

Topic 4: Facebook om te controleren/monitoren

- Maken ze zich zorgen om het internetgebruik van hun kind(eren)? Om het Facebook gebruik?
Waarom wel, waarom niet?
- Welke maatregelen nemen ze hier voor? (verbieden, tijdslimieten, ...)
Waarom wel, waarom niet?

Doelvragen indien nodig:

- *Ondervinden ze zelf risico's op Facebook die gevaarlijk kunnen zijn voor het kind?*
- *Maakt ze zich zorgen over wat het kind op Facebook doet/post?*

- > *Heeft ze hier zicht op? Spreekt ze het kind hier over aan?*
- *Wordt Facebook samen met het kind(eren) gebruikt?*
- *Wordt er uitgelegd hoe ze Facebook kan/moeten gebruiken?*

Vb: kijken jullie samen televisie?

- Zou je zeggen dat Facebook gebruikt wordt als een soort manier om tijd te spenderen met je kind?

Topic 5: Facebook en zelfpresentatie

- Zijn er (privacy)aanpassingen gebeurd aan het eigen profiel?
- Beheren ze welke informatie wie kan zien?
 - > Wat hebben ze aangepast en voor wie? voor de kind(eren)?
 - > Is er info waarvan ze liever niet hebben dat hun kind(eren) die zien? Welke? Met welke redenen?
- Willen ze zich op een bepaalde manier profileren tegenover hun kind(eren)?
 - > Zich voordoen als goede mama
 - > Of zich voordoen als hippe mama
- We zijn aan het einde van het interview gekomen. Wilt u nog iets toevoegen, opmerkingen of heb je nog vragen?
- Nagaan of alle topics behandeld zijn
- Nogmaals confidentialiteit verzekeren
- Respondent bedanken voor deelname

Bijlage 2: informed consent

Titel onderzoek: Facebook mama's: Een kwalitatieve studie naar het Facebookgebruik van moeders met tieners.

Verantwoordelijke onderzoeker: Viktorien van Loon (promotor: Prof. Dr. B. Zaman)

In dit onderzoek wordt er gepeild naar de motivaties en gebruiken wat betreft het Facebookgebruik van moeders met tieners. Het interview zal ongeveer een uur en 30 minuten in beslag nemen. De informatie in deze studie is vertrouwelijk. Alle gegevens zullen veilig opgeborgen worden en enkel toegankelijk zijn voor de onderzoekers van deze studie. Data wordt anoniem gerapporteerd. Indien u zich op welk moment dan ook ongemakkelijk voelt, kan u uw deelname onmiddellijk stoppen.

In te vullen door de deelnemer

Ik verklaar op een voor mij duidelijke wijze te zijn ingelicht over de aard, methode en doel van het onderzoek. Ik weet dat de gegevens en resultaten van het onderzoek alleen anoniem en vertrouwelijk aan derden bekend gemaakt zullen worden.

Ik begrijp dat audio en video materiaal of bewerking daarvan uitsluitend voor analyses zal worden gebruikt.

Mijn deelname aan deze studie is vrijblijvend. Ik heb het recht om mijn deelname stop te zetten zonder repercussies.

Naam deelnemer: _____ Datum: _____

Handtekening deelnemer: _____

In te vullen door de uitvoerende onderzoeker

Ik heb een mondelinge en schriftelijke toelichting gegeven bij het onderzoek. Ik zal resterende vragen over het onderzoek naar vermogen beantwoorden. De deelnemer zal van een eventuele voortijdige beëindiging van deelname aan dit onderzoek geen nadelige gevolgen ondervinden.

Naam onderzoeker: _____ Datum: _____

Handtekening onderzoeker: _____

	Leeftijd moeder	Burgerlijke stand	Beroep moeder	Aantal kinderen+leeftijd
Mama1	46	Gehuwd	Werkloos (was onthaalmoeder)	9-jarige zoon 13-jarige dochter (FB) 14-jarige dochter (FB)
Mama2	35	Gehuwd	Bediende	Dochter van 2 maanden 6-jarige zoon 13-jarige dochter (FB)
Mama3	39	Gehuwd (nieuw samengesteld gezin)	Werkloos (invaliditeit)	Zoon van 18 maanden 4-jarige dochter 12-jarige dochter (FB) 12-jarige zoon (FB) 13-jarige zoon (FB) 14-jarige dochter (FB)
Mama4	39	Ongehuwd	Bediende	13-jarige dochter (FB) 15-jarige zoon (FB)
Mama5	50	Gehuwd	Verpleegkundige	12-jarige dochter (FB) 20-jarige zoon (FB) 22-jarige zoon (FB) 24-jarige zoon (Geen FB meer)
Mama6	40	Gehuwd	Zorgkundige	18-jarige dochter (FB) 17-jarige zoon (FB)

				14-jarige zoon (FB)
Mama7	39	Gehuwd	Arbeider	12-jarige dochter (FB)
Mama8	36	Gehuwd	Student	8-jarige dochter 10-jarige dochter (FB)
Mama9	37	Gehuwd	Werkloos (huisvrouw)	14-jarige zoon (FB) 13-jarige zoon (FB)
Mama10	.	Gescheiden	Bediende	13-jarige dochter (FB)
Mama11	36	Gescheiden (maar opnieuw samenwonend)	Onthaalouder	13-jarige dochter (FB)
Mama12	46	Alleenstaande	Bankbediende	14-jarige zoon (FB)
Mama13	50	Gehuwd	Leerkracht	18-jarige zoon (FB) 17-jarige zoon (FB) 14-jarige dochter (FB) 10-jarige dochter
Mama14	35	Wettelijk samenwonend	Operations Manager	14-jarige dochter (FB) 8 maand oude dochter
Mama15	48	Gehuwd	Journaliste	12-jarige dochter (FB)
Mama16	38	Gehuwd	Bediende	14-jarige zoon (FB)

Bijlage 4: afbeeldingen show&tell

Bijlage 4a: De moeder had de 'suikertest' gedaan en op haar profiel gedeeld. Zij ging haar dochter hier in *taggen* met de boodschap om zelf de test eens af te leggen.

Bijlage 4b: De moeder had een oude foto van haar kinderen op haar profiel geplaatst en haar kinderen hier in *getagged*.

Bijlage 4c: De moeder plaatste een berichtje voor haar dochter om haar wat te steunen.

